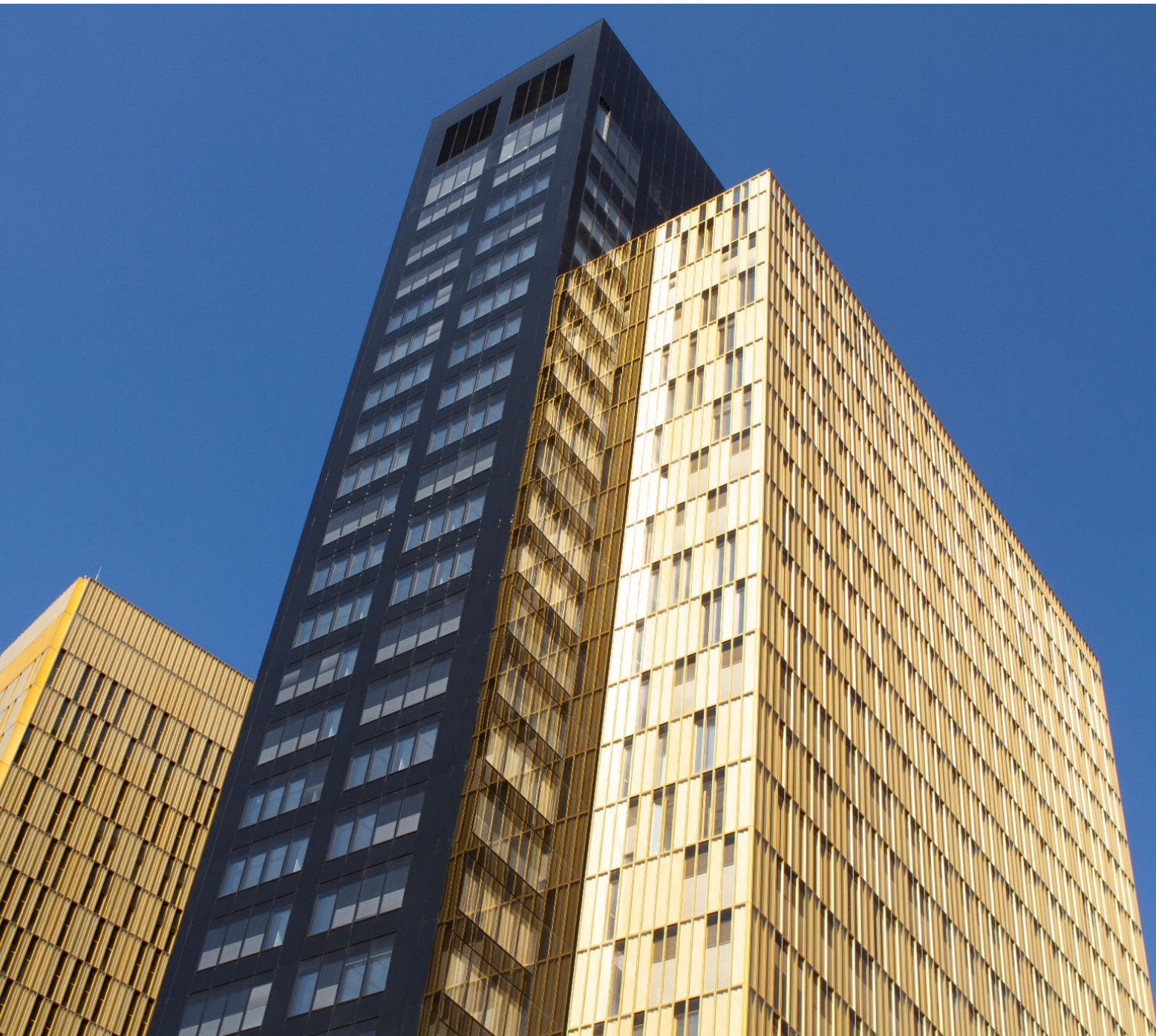

Tematski prikaz

Postupci za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja u okviru Direktive 2014/104/EU („*Private enforcement*“)

Sadržaj

PREDGOVOR.....	4
POPIS RELEVANTNIH AKATA	6
I. PODRUČJE PRIMJENE DIREKTIVE 2014/104.....	7
1. Materijalno područje primjene.....	7
2. Vremensko područje primjene	13
2.1. Materijalne odredbe Direktive.....	13
2.1.1. Odredbe o roku zastare za podnošenje tužbi za naknadu štete.....	13
2.1.2. Odredbe kojima se utvrđuje neoboriva presumpcija o postojanju povrede prava tržišnog natjecanja	17
2.1.3. Odredbe kojima se utvrđuje oboriva presumpcija o postojanju štete proizišle iz zabranjenog sporazuma	17
2.2. Nematerijalne odredbe Direktive.....	18
2.2.1. Odredbe čiji je cilj omogućiti nacionalnim sudovima da nalože otkrivanje dokaza	18
2.2.2. Odredbe o kvantifikaciji štete	22
2.3. Vremenska primjena odredbi Direktive kojima se potvrđuje postojeća sudska praksa.....	23
II. SUBJEKTI ODGOVORNI ZA NAKNADU ŠTETE.....	24
III. OTKRIVANJE DOKAZA U NACIONALNIM POSTUPCIMA	27
1. Nalog za otkrivanje dokaza pod kontrolom tuženika ili treće osobe.....	27
2. Nalog za otkrivanje dokaza tijekom vođenja postupka pred Komisijom.....	29
3. Obveza podnositelja zahtjeva za izdavanje naloga da potkrijepi vjerodostojnost svojeg zahtjeva za naknadu štete.....	32
4. Ograničenja otkrivanja dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje: izjave poduzetnika pokajnika i prijedlozi za nagodbu.....	34
IV. PROCJENA ŠTETE	36
V. SUSTAV ROKOVA ZASTARE	37
VI. NAČINI OSTVARIVANJA PRAVA NA NAKNADU ŠTETE PRED NACIONALNIM SUDOVIMA – POŠTOVANJE NAČELA EKVIVALENTNOSTI I DJELOTVORNOSTI.....	44

Predgovor

Kako bi se zajamčila puna djelotvornost članaka 101. i 102. UFEU-a, a osobito koristan učinak u njima predviđenih zabrana, Sud Europske unije dvjema presudama iz 2001.¹ i 2006.² utvrdio je pravo na potpunu naknadu štete svakoj fizičkoj ili pravnoj osobi koja je pretrpjela štetu prouzročenu povredom tih odredbi. U kasnijoj sudskoj praksi Suda pojašnjeni su i precizirani materijalni uvjeti za ostvarivanje tog prava na naknadu štete.

Budući da su nacionalni sudovi nadležni za odlučivanje o zahtjevima za naknadu štete prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja Unije, na unutarnjem je pravnom poretku svake države članice da utvrdi detaljna pravila za podnošenje navedenih zahtjeva, u skladu s načelom postupovne autonomije. Međutim, budući da je ta autonomija ograničena obvezom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, Sud je u tom pogledu utvrdio i minimalne zahtjeve.

Oslanjajući se na tu sudsku praksu Suda, Direktiva 2014/104³, s jedne strane, potvrđuje pravo na potpunu naknadu štete prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja Unije i, s druge strane, proširuje to pravo na povrede nacionalnog prava tržišnog natjecanja, kada se ono primjenjuje u skladu s člankom 3. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003⁴.

Na postupovnom planu, u Direktivi 2014/104 predviđa se određen broj pravila kojima se nastoje uskladiti načini ostvarivanja prava na naknadu štete pred nacionalnim sudovima. Nadalje, u nekoliko njezinih odredbi tužbe za naknadu štete prouzročene povredama pravila o tržišnom natjecanju (*private enforcement*) nastoje se povezati s javnom provedbom navedenih pravila za koju su zaduženi Europska komisija i nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje (*public enforcement*).

Naposljetku, Direktivom 2014/104 propisuju se pravila o vremenskoj primjeni njezinih članaka.

U ovom prikazu iznosi se sudska praksa Suda u pogledu tumačenja odredbi Direktive 2014/104, a usto i presude Skanska Industrial Solutions i dr.⁵ i Sumal⁶, koje sadržavaju važna pojašnjenja na temu utvrđivanja dužnika iz tužbe za naknadu štete prouzročene povredama prava tržišnog natjecanja Unije. Iako se tim načelnim presudama određuju subjekti odgovorni za naknadu štete s obzirom na primarno pravo, pojašnjenja koja se u tom pogledu pružaju i dalje su bitna za provedbu postupaka za naknadu štete obuhvaćenih Direktivom 2014/104.

¹ Presuda od 20. rujna 2001., Courage i Crehan (C-453/99, [EU:C:2001:465](#))

² Presuda od 13. srpnja 2006., Manfredi i dr. (C-295/04 do C-298/04, [EU:C:2006:461](#))

³ Direktiva 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.)

⁴ Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.)

⁵ Presuda od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr. (C-724/17, [EU:C:2019:204](#))

⁶ Presuda od 6. listopada 2021., Sumal (C-882/19, [EU:C:2021:800](#))

Suprotno tomu, sudska praksa koja je prethodila stupanju na snagu Direktive 2014/104, koju je u biti ta direktiva potvrdila, nije sadržana u ovom prikazu. On ne obuhvaća ni sudsku praksu koja se odnosi na pitanja tumačenja pravila o nadležnosti i određivanja mjesta nastanka štete⁷, sadržanih u uredbama br. 44/2001⁸ i br. 1215/2012⁹.

U prikazu se uzima u obzir sudska praksa do 1. ožujka 2026.

⁷ Presude od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, [EU:C:2015:335](#)), od 24. listopada 2018., Apple Sales International i dr. (C-595/17, [EU:C:2018:854](#)), od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans (C-451/18, [EU:C:2019:635](#)), od 15. srpnja 2021., AB Volvo i dr. (C-30/20, [EU:C:2021:604](#)), od 11. studenoga 2021., Stichting Cartel Compensation i Equilib Netherlands (C-819/19, [EU:C:2021:904](#)), od 4. srpnja 2024., MOL (C-425/22, [EU:C:2024:578](#)) i od 2. prosinca 2025., Stichting Right to Consumer Justice i Stichting App Stores Claims (C-34/24, [EU:C:2025:936](#))

⁸ Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

⁹ Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena) (SL 2012., L 351., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40., SL 2016., L 202, str. 57., SL 2025./90143, L i SL 2025./90335, L)

Popis relevantnih akata

Direktiva 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.)

I. Područje primjene Direktive 2014/104

1. Materijalno područje primjene

Presuda od 20. travnja 2023., Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, [EU:C:2023:298](#))¹⁰

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Vertikalna ograničenja tržišnog natjecanja – Članak 101. stavci 1. i 2. UFEU-a – Načelo djelotvornosti – Uredba (EZ) br. 1/2003 – Članak 2. – Direktiva 2014/104/EU – Članak 9. stavak 1. – Obvezujući učinak pravomoćnih odluka nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje kojima se utvrđuje povreda pravila prava tržišnog natjecanja – Vremenska i materijalna primjena – Tužba za naknadu štete i tužba za proglašenje ništavosti zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja Unije”

Odlučujući o zahtjevu za prethodnu odluku, Sud utvrđuje da je područje primjene Direktive ograničeno samo na postupke za naknadu štete pokrenute zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju i ne obuhvaća druge vrste postupaka čiji su predmet povrede odredaba prava tržišnog natjecanja.

Odlukama od 11. srpnja 2001. i od 30. srpnja 2009., Španjolska tijela nadležna za tržišno natjecanje u biti su utvrdila da je društvo Repsol, time što je u okviru svojih ugovornih odnosa s određenim španjolskim benzinskim postajama odredilo maloprodajne cijene goriva, povrijedilo pravila prava tržišnog natjecanja. Budući da tužbe kojima su se osporavale te odluke nisu bile uspješne, one su postale pravomoćne.

Nakon navedenih odluka, vlasnici jedne benzinske postaje podnijeli su Juzgadu de lo Mercantil n° 2 de Madrid (Trgovački sud br. 2 u Madridu, Španjolska, u daljnjem tekstu: nacionalni sud), s jedne strane, tužbu za proglašenje ništavosti ugovora o isključivoj opskrbi sklopljenih s društvom Repsol u razdoblju od 1987. do 2009. u okviru upravljanja tom benzinskom postajom i, s druge strane, tužbu za naknadu štete radi popravljivanja štete koja je navodno prouzročena tim ugovorima. U tu se svrhu oni oslanjaju na te iste odluke kako bi dokazali postojanje predmetne povrede.

U tim okolnostima, nacionalni sud najprije ističe da je, u skladu s člankom 2. Uredbe br. 1/2003, teret dokaza povrede članka 101. UFEU-a na stranci koja prijavljuje povredu. Međutim, dodaje da u načelu, u skladu s člankom 9. stavkom 1. Direktive 2014/104, u okviru postupka za naknadu štete pokrenutog nakon pravomoćne odluke nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje tužitelj može ispuniti teret dokaza koji je na njemu u pogledu postojanja povrede, tako da dokaže da se ta odluka odnosi upravo na ugovorni odnos o kojem je riječ.

¹⁰ Ta je presuda također prikazana u dijelu I.2.1.2., naslovljenom „Određbe kojima se utvrđuje neoboriva presumpcija o postojanju povrede prava tržišnog natjecanja”.

U tom se kontekstu nacionalni sud pita o obvezujućem učinku odluka španjolskih tijela nadležnih za tržišno natjecanje u pogledu postojanja, u ovom slučaju, povrede pravila prava tržišnog natjecanja. Osim toga, taj se sud pita koje posljedice proizlaze iz eventualne ništavosti ugovora o isključivoj opskrbi sklopljenih između vlasnika benzinske postaje i društva Repsol.

Svojom presudom Sud je odgovorio na navedena pitanja i odlučio o materijalnoj i vremenskoj primjenjivosti Direktive 2014/104.

Ocjena Suda

U dijelu u kojem nacionalni sud upućuje na članak 9. stavak 1. Direktive 2014/104, Sud pojašnjava da ta odredba može biti relevantna za rješenje spora u glavnom postupku samo ako je on obuhvaćen njezinim materijalnim i vremenskim područjem primjene.

U tom pogledu Sud ističe da je materijalno područje primjene Direktive 2014/104 ograničeno samo na postupke za naknadu štete pokrenute zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju i stoga ne obuhvaća druge vrste postupaka čiji su predmet povrede odredaba prava tržišnog natjecanja, kao što su postupci za proglašenje ništavosti pokrenuti na temelju članka 101. stavka 2. UFEU-a.

Presuda od 30. listopada 2025., FL und KM Baugesellschaft i S (C-2/23, [EU:C:2025:848](#))¹¹

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Članak 101. UFEU-a – Koristan učinak – Direktiva 2014/104/EU – Pravila kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Članak 6. stavci 6. i 7. – Članak 7. stavak 1. – Direktiva 2019/1/EU – Ovlašćivanje tijela država članica nadležnih za tržišno natjecanje za učinkovitiju provedbu pravila o tržišnom natjecanju i osiguravanju pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta – Članak 31. stavak 3. – Područje primjene – Mehanizam uzajamne administrativne i pravne pomoći među nacionalnim tijelima – Prosljeđivanje spisa predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje tijelu koje provodi kaznenu istragu – Pripajanje izjava poduzetnika pokajnika i prijedlogâ za nagodbu, kao i njihovih priloga, spisu kaznene istrage – Pristup okrivljenika i drugih stranaka u kaznenom postupku tim dokumentima”

U toj presudi u prethodnom postupku Sud podsjeća na to da je materijalno područje primjene Direktive 2014/104 ograničeno samo na postupke za naknadu štete pokrenute zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju i stoga ne obuhvaća druge vrste postupaka.

Nakon što je austrijsko savezno tijelo za tržišno natjecanje u odnosu na velik broj građevinskih poduzetnika i njihovih odgovornih osoba pokrenulo sudski postupak zbog narušavanja tržišnog natjecanja na tržištu postupaka javne nabave, dva društva podnijela su zahtjev za primjenu pokajničkog programa.

¹¹ Ta je presuda također prikazana u dijelu III.4., naslovljenom „Ograničenja otkrivanja dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje: izjave poduzetnika pokajnika i prijedlozi za nagodbu”.

Budući da je austrijsko državno odvjetništvo usporedno s tim pokrenulo kazneni istražni postupak, sud nadležan za odlučivanje o zabranjenim sporazumima proslijedio mu je presliku spisa postupka. Osim toga, državno je odvjetništvo od saveznog tijela za tržišno natjecanje zaprimilo određene dokumente iz upravnog postupka u vezi sa zabranjenim sporazumom.

U tim okolnostima, dva društva koja su zahtijevala primjenu pokajničkog programa zatražila su od državnog odvjetništva da u spis ne uloži njihove izjave dane u svojstvu poduzetnika pokajnika odnosno prijedloge za nagodbu kao i da te dokumente, u svakom slučaju, trajno isključi iz uvida u spis.

Nakon što je državno odvjetništvo odbilo taj zahtjev, društva koja su zatražila primjenu pokajničkog programa podnijela su prigovor protiv te odluke o odbijanju, o kojem je u žalbenom postupku odlučivao Oberlandesgericht Wien (Visoki zemaljski sud u Beču, Austrija).

U tim okolnostima Oberlandesgericht Wien (Visoki zemaljski sud u Beču, Austrija) odlučio je Sudu postaviti pitanje o tome protivi li se pravu Unije – osobito članku 6. stavcima 6. i 7. te članku 7. stavku 1. Direktive 2014/104, kao i članku 31. stavku 3. Direktive 2019/1 – nacionalni propis prema kojem, u okviru kaznenog postupka čiji predmet nije povreda prava tržišnog natjecanja, pravo na pristup izjavama poduzetnika pokajnika i prijedlozima za nagodbu, sastavljenima za potrebe postupka pred nacionalnim tijelom nadležnim za tržišno natjecanje i proslijeđenima nacionalnim kaznenim tijelima, imaju druge stranke u tom kaznenom postupku, osobito osobe oštećene povredom prava tržišnog natjecanja o kojoj je riječ, koje zahtijevaju naknadu štete prouzročene tom povredom.

Ocjena Suda

U dijelu u kojem sud koji je uputio zahtjev u svojim prethodnim pitanjima upućuje na članak 6. stavke 6. i 7. te na članak 7. stavak 1. Direktive 2014/104, Sud utvrđuje da bi te odredbe mogle biti relevantne za rješenje spora u glavnom postupku samo ako je taj spor obuhvaćen područjem primjene te direktive.

S tim u vezi Sud podsjeća na to da je materijalno područje primjene Direktive 2014/104 ograničeno samo na postupke za naknadu štete pokrenute zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju. Iz toga proizlazi da je materijalno područje primjene te direktive, uključujući ono njezinih članaka 6. i 7. – kojima se uređuju otkrivanje dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje i ograničenja korištenja dokaza pribavljenih isključivo uvidom u taj spis predmeta – ograničeno samo na postupke za naknadu štete pokrenute zbog povrede pravila o tržišnom natjecanju i stoga ne obuhvaća druge vrste postupaka. Stoga se navedenom direktivom ne uređuju ni pitanje prosljeđivanja spisa tijela nadležnog za tržišno natjecanje drugom tijelu ni pitanje pristupa tom spisu izvan postupaka za naknadu štete.

Presuda od 29. siječnja 2026., Meliá Hotels International (C-286/24, [EU:C:2026:49](#))¹²

„Zahtjev za prethodnu odluku – Postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Direktiva 2014/104/EU – Članak 5. stavak 1. – Područje primjene – Posebna deklaratorna tužba za otkrivanje dokumenata prije eventualnog pokretanja postupka za naknadu štete – Ocjena vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete”

U toj presudi, koja je donesena povodom zahtjeva za prethodnu odluku, Sud potvrđuje da se odredbe Direktive 2014/104 kojima se uređuje otkrivanje pred nacionalnim sudovima dokaza pod kontrolom tuženika ili treće osobe mogu primijeniti na posebnu deklaratornu tužbu za otkrivanje dokumenata prije eventualnog pokretanja postupka za naknadu štete.

Europska komisija izrekla je 21. veljače 2020. hotelskom poduzeću Meliá Hotels International, S.A. (u daljnjem tekstu: Meliá) novčanu kaznu zbog povrede članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u¹³, time što je putem ugovora provodilo vertikalne prakse kojima su se potrošači razlikovali ovisno o svojem državljanstvu ili zemlji boravišta¹⁴.

Associação lus Omnibus, udruga za zaštitu interesa potrošača, podnio je pred nadležnim portugalskim sudom posebnu deklaratornu tužbu kako bi od Melije ishodio otkrivanje dokumenata relevantnih za moguće podnošenje kolektivne tužbe za naknadu štete u ime potrošača s boravištem u Portugalu koji su pretrpjeli štetu zbog protutržišne prakse koju je utvrdila Komisija.

Nakon što su prvostupanjski i drugostupanjski sud prihvatili tu posebnu deklaratornu tužbu, Meliá je podnijela žalbu u kasacijskom postupku pred portugalskim Vrhovnim sudom.

U tim je okolnostima Supremo Tribunal de Justiça (Vrhovni sud, Portugal) odlučio uputiti Sudu nekoliko prethodnih pitanja u vezi s člankom 5. stavkom 1. Direktive 2014/104, kojim se od država članica zahtijeva da osiguraju da u postupcima za naknadu štete prouzročene povredama pravila o tržišnom natjecanju tužitelj može od nacionalnog suda zatražiti da tuženiku ili trećoj osobi naloži otkrivanje relevantnih dokaza, pod uvjetom da je uvjerljivost svojeg zahtjeva za naknadu štete podržao predočenjem razumno dostupnih činjenica i dovoljnih dokaza.

¹² Ta je presuda također prikazana u dijelu III.3. naslovljenom „Obveza podnositelja zahtjeva za izdavanje naloga da potkrijepi vjerodostojnost svojeg zahtjeva za naknadu štete”.

¹³ Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1992. SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4.) (u daljnjem tekstu: Sporazum o EGP-u)

¹⁴ Odluka C(2020) 893 *final* u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.40528 – Meliá (Holiday Pricing))

U tom okviru portugalski Vrhovni sud u biti pita treba li članak 5. stavak 1. Direktive 2014/104 tumačiti na način:

- da se primjenjuje na tužbu predviđenu nacionalnim pravom kojom se traži otkrivanje dokaza prije pokretanja postupka za naknadu štete prouzročene povredama pravila o tržišnom natjecanju;
- da se za tužiteljevo dokazivanje vjerodostojnosti njegova zahtjeva za naknadu štete zahtijeva da dokaže da je vjerojatnije nego da je manje vjerojatno da su ispunjeni uvjeti za nastanak odgovornosti za povredu prava tržišnog natjecanja; te
- da je Komisijina odluka kojom se utvrđuje postojanje povrede prava tržišnog natjecanja Unije u obliku vertikalnog ograničenja s obzirom na cilj dovoljna za utvrđivanje vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete i utječe li na odgovor na to pitanje okolnost da je ta odluka donesena po okončanju postupka nagodbe.

Ocjena Suda

Nakon doslovnog, sustavnog i teleološkog tumačenja, Sud potvrđuje da se članak 5. stavak 1. Direktive 2014/104 primjenjuje na prethodnu tužbu poput one koja je u ovom slučaju predviđena portugalskim pravom, kojom se osobama oštećenima povredom pravila o tržišnom natjecanju omogućuje da ishode pristup relevantnim dokazima prije pokretanja postupka za naknadu štete na toj osnovi.

Prema mišljenju Suda, to tumačenje osobito potvrđuju ciljevi Direktive 2014/104, koji se sastoje od olakšavanja ostvarivanja prava na naknadu štete, uzimajući u obzir potrebu da se ispravi neravnoteža u pogledu informacija, koja je svojstvena tim sporovima, i da se tako osigura učinkovitost privatne provedbe prava tržišnog natjecanja.

Presuda od 16. veljače 2023., *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))¹⁵

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Naknada štete prouzročene praksom zabranjenom člankom 101. stavkom 1. UFEU-a – Komisijina odluka kojom se utvrđuje postojanje tajnih dogovora o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) – Nacionalno pravilo građanskog postupka koje predviđa da u slučaju djelomičnog prihvaćanja zahtjeva troškove snosi svaka stranka, osim u slučaju zlouporabe – Procesna autonomija država članica – Načela djelotvornosti i ekvivalentnosti – Direktiva 2014/104/EU – Sveobuhvatni ciljevi i ravnoteža – Članak 3. – Pravo na potpunu naknadu pretrpljene štete – Članak 11. stavak 1. – Solidarna odgovornost prekršiteljâ prava tržišnog natjecanja – Članak 17. stavak 1. – Mogućnost procjene štete nacionalnog suda – Pretpostavke – Praktično nemoguća ili pretjerano teška kvantifikacija štete – Članak 22. – Vremenska primjena”

¹⁵ Ta je presuda također prikazana u dijelu I.2.3., naslovljenom „Vremenska primjena odredbi Direktive kojima se ponovno potvrđuje postojeća sudska praksa”, te u dijelu i IV., naslovljenom „Procjena štete”.

U toj presudi donesenoj u prethodnom postupku Sud ističe da su pravila o podjeli troškova u okviru sudskih postupaka čiji je cilj ostvarivanje prava na naknadu štete pretrpljene zbog protutržišnog ponašanja isključena iz područja primjene Direktive 2014/104.

Odlukom od 19. srpnja 2016.¹⁶ Europska komisija utvrdila je povredu društva Daimler AG pravila prava Unije kojima se zabranjuju zabranjeni sporazumi¹⁷ jer je ono između siječnja 1997. i siječnja 2011. sklopilo sporazume s četrnaest drugih europskih proizvođača kamiona o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP).

Nakon te odluke španjolski poduzetnici Tráficos Manuel Ferrer SL i D. Ignacio (u daljnjem tekstu: tužitelji u glavnom postupku), koji su, među ostalim, kupili kamione koje je Daimler proizveo tijekom razdoblja povrede, podnijeli su Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Valencia (Trgovački sud br. 3 u Valenciji, Španjolska) tužbu za naknadu štete protiv tog društva koja se temeljila na protupravnom ponašanju koje je utvrdila Komisija.

Kako bi se utvrdila pretrpljena šteta, tužitelji u glavnom postupku dostavili su vještačenje u kojem se zaključuje da je prosječno povećanje cijena na tržištu na koje utječe taj zabranjeni sporazum iznosilo 16,35 %.

Daimler je osporio osnovanost tužbe za naknadu štete, osobito podnoseći svoje vještačenje. Nakon prethodne rasprave, tužitelji u glavnom postupku dobili su pristup podacima koji su uzeti u obzir u vještačenju koje je podnio Daimler, s dvostrukim ciljem da omoguće temeljitu kritiku i dovedu do mogućeg preoblikovanja vlastitog vještačenja.

Nakon što je saslušao stranke u glavnom postupku koje su raspravljale o svojim vještačenjima, Trgovački sud br. 3 u Valenciji odlučio je obratiti se Sudu kako bi u biti utvrdio je li, s obzirom na pravo Unije, imao pravo i, po potrebi, pod kojim uvjetima, provesti procjenu iznosa štete prouzročene tužiteljima u glavnom postupku zbog zabranjenog sporazuma. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev pita se dopušta li mu pravo Unije da, primjenom španjolskog postupovnog prava, naloži snošenje polovine sudskih troškova tužiteljima u glavnom postupku ako su tek djelomično uspjeli u postupku.

Sud je u svojoj presudi odgovorio na navedena pitanja s obzirom na članak 101. UFEU-a, Direktivu 2014/10 kao i svoju sudsku praksu u tom području.

Ocjena Suda

Sud se izjasnio o pitanju protivi li se pravu na potpunu naknadu štete pretrpljene zbog protutržišnog ponašanja, kako je priznato u članku 3. stavcima 1. i 2. Direktive 2014/104 i koje proizlazi iz članka 101. UFEU-a, pravilo španjolskog građanskog postupka koje

¹⁶ Odluka Komisije C(2016) 4673 *final* od 19. srpnja 2016. u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.39824 – Kamioni)

¹⁷ Članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1992. (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4.)

predviđa da u slučaju djelomičnog prihvatanja zahtjeva za naknadu takve štete svaka stranka snosi vlastite troškove i polovinu zajedničkih troškova, osim u slučaju zlouporabe.

U skladu sa sudskom praksom Suda, iz načela djelotvornosti i načela – koje proizlazi iz članka 101. UFEU-a – prava svake osobe na potpunu naknadu štete prouzročene protutržišnim ponašanjem proizlazi da osobe koje su pretrpjele štetu moraju moći zahtijevati naknadu ne samo stvarne štete nego i izgubljene dobiti te plaćanje kamata. Budući da članak 3. stavci 1. i 2. Direktive 2014/104 potvrđuju tu sudsku praksu, nacionalne mjere za prenošenje tih odredbi moraju se primjenjivati s trenutačnim učinkom na sve tužbe za naknadu štete koje ulaze u područje primjene te direktive.

Međutim, to pravo na naknadu štete ne odnosi se na pravila o podjeli troškova u okviru sudskih postupaka, o čemu svjedoči isključenje pitanja troškova iz područja primjene Direktive 2014/104.

2. Vremensko područje primjene

2.1. Materijalne odredbe Direktive

2.1.1. Odredbe o roku zastare za podnošenje tužbi za naknadu štete

Presuda od 22. lipnja 2022., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))¹⁸

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zabranjeni sporazumi – Članak 101. UFEU-a – Direktiva 2014/104/EU – Članci 10., 17. i 22. – Tužbe za naknadu štete zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja Europske unije – Rok zastare – Oboriva presumpcija štete – Kvantificiranje pretrpljene štete – Nepravodobno prenošenje direktive – Vremenska primjena – Materijalne i postupovne odredbe”

Odlučujući o zahtjevu za prethodnu odluku, Sud ističe da je članak 10. Direktive 2014/104, kojim su utvrđuju pravila o zastari tužbi za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja, materijalna odredba koja se ne primjenjuje retroaktivno.

Europska komisija je odlukom od 19. srpnja 2016.¹⁹ utvrdila da su društva Volvo i DAF Trucks sudjelovala, s nekoliko drugih proizvođača kamiona, u sporazumu protivnom pravilima prava Unije o zabranjenim sporazumima²⁰, tako što su se dogovarala, s jedne strane, o cijenama kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) u razdoblju od

¹⁸ Ta je presuda također prikazana u dijelu I.2.1.3., naslovljenom „Odredbe kojima se utvrđuje oboriva presumpcija o postojanju štete proizišle iz zabranjenog sporazuma”, dijelu I.2.2.2., naslovljenom „Odredbe o kvantifikaciji štete” i dijelu V., naslovljenom „Sustav rokova zastare”.

¹⁹ Odluka Komisije C(2016) 4673 *final* u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.39824 – Kamioni)

²⁰ Članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u

1997. do 2011. i, s druge strane, o vremenskim planovima i prevaljivanju troškova za uvođenje tehnologija s razinama emisija u skladu sa zahtjevima normi Euro 3 do Euro 6. Istoga dana kada je ta donesena ta odluka objavljeno je priopćenje za medije, a 6. travnja 2017. objavljen je sažetak te odluke u *Službenom listu Europske unije*²¹.

Nakon što je tijekom 2006. i 2007. kupila tri kamiona koja su proizveli Volvo i DAF Trucks, osoba RM podnijela je Juzgadu de lo Mercantil de León (Trgovački sud u Leónu, Španjolska) tužbu za naknadu štete pretrpljene zbog zabranjenog sporazuma koji je utvrdila Komisija. Trgovački sud utvrdio je da je ta tužba, podnesena 1. travnja 2018., dopuštena, osobito u pogledu roka zastare od pet godina koji predviđa španjolsko zakonodavstvo kojim se prenosi Direktiva 2014/104 o naknadi štete žrtvama protutržišnih praksi. Trgovački sud se usto oslonio na presumpciju utvrđenu tim zakonodavstvom o prenošenju, prema kojoj svaki zabranjeni sporazum uzrokuje štetu, iskoristivši i ovlast koju to isto zakonodavstvo predviđa kako bi utvrdio iznos štete nanesene osobi RM. Društvima Volvo i DAF Trucks naloženo je stoga platiti osobi RM naknadu štete u visini 15 % iznosa kupovne cijene predmetnih kamiona.

Društva Volvo i DAF Trucks podnijela su žalbu protiv te presude Audienciji Provincial de León (Provincijski sud u Leónu, Španjolska), osporavajući primjenjivost Direktive 2014/104 i španjolskog zakonodavstva o prenošenju, uz obrazloženje da je zabranjeni sporazum prestao prije stupanja na snagu te direktive.

U tom je kontekstu Provincijski sud u Leónu uputio Sudu nekoliko prethodnih pitanja kako bi saznao jesu li pravila utvrđena člankom 10. i člankom 17. stavcima 1. i 2. Direktive 2014/104 o:

- roku zastare tužbi za naknadu štete za povrede prava tržišnog natjecanja,
- kvantifikaciji štete proizišle iz takvih povreda i
- presumpciji postojanja te štete,

primjenjiva na tužbu za naknadu štete koja je, iako se odnosi na zabranjeni sporazum koji je prestao prije stupanja na snagu te direktive, podnesena nakon stupanja na snagu odredbi kojima je ona prenesena u nacionalno pravo.

Ocjena Suda

Što se tiče vremenskog područja primjene Direktive 2014/104, Sud najprije podsjeća na to da ta direktiva, s jedne strane, zabranjuje retroaktivnu primjenu svakog nacionalnog propisa kojim se prenose materijalne odredbe koje su njome predviđene i, s druge strane, predviđa primjenu bilo kojeg nacionalnog propisa kojim se prenose nematerijalne odredbe direktive na tužbe za naknadu štete podnesene prije 26. prosinca 2014.

²¹ SL 2017., C 108, str. 6.

Kad je riječ o vremenskoj primjenjivosti članka 10. Direktive 2014/104, kojim su utvrđuju pravila o zastari tužbi za naknadu štete nastale zbog povrede prava tržišnog natjecanja, Sud zatim ističe da takva pravila štite oštećenika, ali i osobu koja odgovara za štetu. Osim toga, iz sudske prakse Suda proizlazi da se rokovi zastare, s obzirom na to da dovode do gašenja prava na podnošenje tužbe sudu, odnose na materijalno pravo. Stoga je članak 10. Direktive 2014/104 materijalna odredba, kod koje je na temelju Direktive isključena retroaktivna primjena odredbi o prenošenju.

Presuda od 18. travnja 2024. (veliko vijeće), Heureka Group (Internetski uspoređivači cijena) (C-605/21, [EU:C:2024:324](#))²²

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 102. UFEU-a – Načelo djelotvornosti – Postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredbi prava tržišnog natjecanja – Direktiva 2014/104/EU – Zakašnjeli prijenos direktive – Vremenska primjena – Članak 10. – Rok zastare – Pravila primjenjiva na dies a quo – Prestanak povrede – Saznanje za informacije nužne za podnošenje tužbe za naknadu štete – Objava u Službenom listu Europske unije sažetka odluke Europske komisije kojom se utvrđuje povreda pravila o tržišnom natjecanju – Obvezujući učinak Komisijine odluke koja još nije pravomoćna – Zastoj ili prekid roka zastare za vrijeme trajanja Komisijine istrage ili do dana pravomoćnosti njezine odluke”

U tom predmetu u prethodnom postupku Sud potvrđuje da je članak 10. Direktive 2014/104 materijalna odredba koja se ne primjenjuje retroaktivno.

Odlukom od 27. lipnja 2017.²³ Europska komisija utvrdila je da je društvo Google od veljače 2013. povređivalo članak 102. UFEU-a zluporabom svojeg vladajućeg položaja na 13 nacionalnih tržišta općeg pretraživanja, među kojima je i tržište Češke Republike, tako što je smanjivalo promet s vlastitih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda i povećalo ga prema vlastitom uspoređivaču proizvoda. Sažetak te odluke objavljen je 12. siječnja 2018. u *Službenom listu Europske unije*²⁴.

Češko društvo Heureka Group a.s. (u daljnjem tekstu: društvo Heureka), aktivno na tržištu usluga uspoređivanja prodajnih cijena, podnijelo je u lipnju 2020. pred Městským soudom v Praze (Gradski sud u Pragu, Češka Republika) tužbu kojom je zahtijevalo da se društvu Google naloži popravljjanje štete nastale zbog povrede članka 102. UFEU-a, pri čemu je ta povreda utvrđena u Komisijinoj odluci, a počinjena je u Češkoj Republici u razdoblju od veljače 2013. do 27. lipnja 2017. Društvo Heureka izjavilo je da su protutržišna postupanja društva Google smanjila korištenje njegovim portalom Heureka.cz.

²² Ta je presuda također prikazana u dijelu V., naslovljenom „Sustav rokova zastare”.

²³ Odluka Komisije C(2017) 4444 *final* od 27. lipnja 2017. u vezi s postupkom na temelju članka 102. [UFEU-a] i članka 54. Sporazuma o EGP-u (predmet AT.39740 – Google pretraživanje (kupnja))

²⁴ SL 2018., C 9, str. 11.

Društvo Google u svojoj je obrani isticalo zastaru, barem u jednom dijelu, prava na podnošenja zahtjeva za popravak štete društva Heureka.

U tom pogledu, Gradski sud u Pragu pojašnjava da se nacionalnim pravilima koja se primjenjuju na tužbu društva Heureka propisuje rok zastare od tri godine koji počinje teći, neovisno i zasebno za svaku djelomičnu štetu nastalu zbog povrede pravila o tržišnom natjecanju, od trenutka u kojem je oštećenik saznao, ili se razumno može smatrati da je saznao, za činjenicu da je pretrpio djelomičnu štetu kao i za identitet osobe koja ju je dužna popraviti. Nasuprot tomu, kako bi taj rok počeo teći, nije nužno da je oštećenik saznao za činjenicu da predmetno postupanje predstavlja povredu pravila o tržišnom natjecanju niti to da je povreda prestala. Usto, primjenjivim nacionalnim pravilima ne nalaže se zastoj ili prekid navedenog roka tijekom razdoblja Komisijine istrage u vezi s povredom. Također, nije moguće ni da tijekom tog roka zastane barem na godinu dana nakon što je odluka o povredi postala pravomoćna.

Gradski sud u Pragu smatra da u ovom slučaju to znači da je sa svakim općim pretraživanjem izvršenim na stranici Google koje je dovelo do povoljnijeg postavljanja i prikazivanja rezultata za uslugu uspoređivanja cijena koju pruža društvo Google počeo teći novi zasebni rok zastare.

Osim toga, budući da je Direktiva 2014/104 nepravodobno prenesena u češko pravo, Gradski sud u Pragu ističe da je povreda koja se stavlja na teret Googleu prestala nakon isteka roka za prenošenje te direktive, odnosno 27. prosinca 2016., ali očito prije datuma stupanja na snagu zakonodavstva o prenošenju 1. rujna 2017.

S obzirom na prethodno navedeno, Gradski sud u Pragu uputio je Sudu nekoliko prethodnih pitanja kojima se u biti želi doznati protivili li se članku 10. Direktive 2014/104 i/ili članku 102. UFEU-a te načelu djelotvornosti nacionalni propis o zastari poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, u pogledu tužbi za naknadu štete koje se odnose na trajne povrede pravila o tržišnom natjecanju Unije.

Ocjena Suda

Kako bi odgovorio na prethodna pitanja, Sud razmatra vremensku primjenjivost članka 10. Direktive 2014/104 – kojim se određuje minimalno trajanje roka zastare koji se primjenjuje na tužbe za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja i najraniji trenutak od kojeg taj rok može početi teći – kao i okolnosti u kojima mora nastupiti zastoj ili prekid tijeka tog roka zastare.

U tom pogledu Sud podsjeća na to da je članak 10. Direktive 2014/104 materijalna odredba, tako da, u skladu s člankom 22. stavkom 1. te direktive, države članice osiguravaju da se odredbe za prenošenje tog članka ne primjenjuju retroaktivno.

2.1.2. Odredbe kojima se utvrđuje neoboriva presumpcija o postojanju povrede prava tržišnog natjecanja

Presuda od 20. travnja 2023., Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, [EU:C:2023:298](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Vertikalna ograničenja tržišnog natjecanja – Članak 101. stavci 1. i 2. UFEU-a – Načelo djelotvornosti – Uredba (EZ) br. 1/2003 – Članak 2. – Direktiva 2014/104/EU – Članak 9. stavak 1. – Obvezujući učinak pravomoćnih odluka nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje kojima se utvrđuje povreda pravila prava tržišnog natjecanja – Vremenska i materijalna primjena – Tužbaza naknadu štete i tužba za proglašenje ništavosti zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja Unije”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen²⁵, Sud ističe da članak 9. stavak 1. Direktive 2014/104, kojim se utvrđuje neoboriva presumpcija o postojanju povrede prava tržišnog natjecanja, treba kvalificirati kao materijalno pravilo u smislu članka 22. te direktive koje se ne primjenjuje retroaktivno, s obzirom na to da se odnosi na postojanje jednog od sastavnih elemenata građanskopravne odgovornosti za povrede pravila o tržišnom natjecanju.

Uzimajući u obzir materijalnu prirodu članka 9. navedene direktive kao i mehanizam funkcioniranja te odredbe, Sud naglašava da je trenutak u pogledu kojeg treba utvrditi je li neoboriva presumpcija iz navedene odredbe primjenjiva *ratione temporis* onaj koji odgovara datumu na koji je odluka predmetnog nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje postala pravomoćna. Međutim, u ovom slučaju Direktiva 2014/104 nije prenesena u španjolsko pravo u okviru roka za njezino prenošenje. Tako su, s obzirom na to da su odluke španjolskih tijela nadležnih za tržišno natjecanje postale pravomoćne prije datuma isteka tog roka, situacije o kojima je riječ u glavnom postupku stoga bile okončane. Iz toga slijedi da u ovom slučaju članak 9. stavak 1. te direktive nije primjenjiv *ratione temporis*. U tim okolnostima Sud smatra da u ovom slučaju nacionalni propis valja ispitati s obzirom na članak 101. UFEU-a, kako je proveden člankom 2. Uredbe br. 1/2003.

2.1.3. Odredbe kojima se utvrđuje oboriva presumpcija o postojanju štete proizišle iz zabranjenog sporazuma

Presuda od 22. lipnja 2022., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zabranjeni sporazumi – Članak 101. UFEU-a – Direktiva 2014/104/EU – Članci 10., 17. i 22. – Tužbe za naknadu štete zbog povreda odredaba prava

²⁵ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.1., naslovljen „Materijalno područje primjene”.

tržišnog natjecanja Europske unije – Rok zastare – Oboriva presumpcija štete – Kvantificiranje pretrpljene štete – Nepravodobno prenošenje direktive – Vremenska primjena – Materijalne i postupovne odredbe”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen²⁶, Sud naglašava da je članak 17. stavak 2. Direktive 2014/104, kojim se utvrđuje oboriva presumpcija o postojanju štete proizišle iz zabranjenog sporazuma, izravno povezan s postojanjem izvanugovorne građanskopravne odgovornosti počinitelja predmetne povrede i, posljedično, izravno utječe na njegov pravni položaj. Budući da se takvo pravilo može kvalificirati kao materijalno pravilo, Sud smatra da je članak 17. stavak 2. Direktive 2014/104 materijalno pravilo u smislu te direktive, tako da je zabranjena retroaktivna primjena odredbi koje ga prenose u španjolsko pravo.

Budući da je postojanje zabranjenog sporazuma činjenica na temelju koje se, prema zakonodavcu Unije, može presumirati postojanje štete na temelju 17. stavka 2. Direktive 2014/104, zabrana retroaktivne primjene te odredbe i zakonodavstva o prenošenju podrazumijeva da se oni ne mogu primijeniti na tužbu za naknadu štete koja se, iako je podnesena nakon stupanja na snagu nacionalnih odredbi kojima se navedena direktiva nepravodobno prenosi u španjolsko pravo, odnosi na povredu prava tržišnog natjecanja koja je prestala prije datuma isteka roka za njezino prenošenje.

2.2. Nematerijalne odredbe Direktive

2.2.1. Odredbe čiji je cilj omogućiti nacionalnim sudovima da nalože otkrivanje dokaza

Presuda od 10. studenoga 2022., PACCAR i dr. (C-163/21, [EU:C:2022:863](#))²⁷

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Naknada štete prouzročene praksom zabranjenom člankom 101. stavkom 1. UFEU-a – Tajni dogovori o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) – Direktiva 2014/104/EU – Pravila kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Članak 22. stavak 2. – Primjenjivost ratione temporis – Članak 5. stavak 1. prvi podstavak – Pojam relevantnih dokaza koji su pod kontrolom tuženika ili treće osobe – Članak 5. stavak 2. – Otkrivanje određenih elemenata dokaza ili relevantnih kategorija dokaza na temelju razumno dostupnih činjenica – Članak 5. stavak 3. – Razmatranje proporcionalnosti zahtjeva za otkrivanje dokaza – Odvagivanje legitimnih interesa stranaka i trećih osoba – Opseg obveza koje proizlaze iz tih odredaba”

²⁶ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.2.1.1., naslovljen „2.1.1. Odredbe o roku zastare za podnošenje tužbi za naknadu štete”. Ta je presuda također prikazana u dijelu I.2.2.2., naslovljenom „Odredbe o kvantifikaciji štete”, te u dijelu V., naslovljenom „Sustav rokova zastare”.

²⁷ Ta je presuda također prikazana u dijelu III.1., naslovljenom: „Nalog za otkrivanje dokaza pod kontrolom tuženika ili treće osobe”.

Odlučujući o zahtjevu za prethodnu odluku, Sud ističe da je članak 5. Direktive 2014/104, kojim se uređuje otkrivanje relevantnih dokaza koji se nalaze pod kontrolom tuženika ili treće osobe, nematerijalna odredba u smislu članka 22. stavka 2. te direktive, čije se nacionalne mjere za prenošenje posljedično ne primjenjuju na tužbe za naknadu štete podnesene prije 26. prosinca 2014.

Europska je komisija odlukom od 19. srpnja 2016.²⁸ utvrdila da su društva PACCAR, DAF Trucks i DAF Trucks Deutschland (u daljnjem tekstu: predmetni proizvođači) sudjelovala, s nekoliko drugih proizvođača kamiona, u sporazumu protivnom pravilima prava Unije o zabranjenim sporazumima²⁹, tako što su se dogovarala, s jedne strane, o cijenama kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) u razdoblju od 1997. do 2011. i, s druge strane, o vremenskim planovima i prevaljivanju troškova za uvođenje tehnologija s razinama emisija u skladu sa zahtjevima normi Euro 3 do Euro 6.

Dana 25. ožujka 2019. 45 stranaka koje u postupku sudjeluju u svojstvu kupaca kamiona – koji bi mogli biti obuhvaćeni područjem primjene povrede utvrđene odlukom od 19. srpnja 2016. – podnijelo je Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (Trgovački sud br. 7 u Barceloni, Španjolska) zahtjev za pristup različitim dokazima koji su pod kontrolom predmetnih proizvođača, a u svrhu zahtjeva za naknadu štete proizišle iz povrede utvrđene odlukom od 19. srpnja 2016. U tom su pogledu te stranke istaknule potrebu pribavljanja određenih dokaza kako bi izračunale umjetno povećanje cijena, osobito kako bi usporedile preporučene cijene prije, tijekom i poslije razdoblja u kojem se provodio zabranjeni sporazum. Predmetni proizvođači osporavali su taj zahtjev ističući, među ostalim, da određeni traženi dokumenti zahtijevaju *ad hoc* izradu.

Budući da se pristup dokazima na koje se odnosi sporni zahtjev temeljio na odredbi španjolskog zakonodavstva kojom se prenosi članak 5. stavak 1. Direktive 2014/104, Trgovački sud br. 7 u Barceloni Sudu je uputio prethodno pitanje koje se u biti odnosilo na to treba li otkrivanje relevantnih dokaza iz tog članka shvatiti kao da se odnosi samo na dokumente koji su pod kontrolom tuženika ili treće osobe koji već postoje ili, naprotiv, može biti riječ i o novim dokumentima koje ti potonji trebaju izraditi objedinjavanjem ili razvrstavanjem podataka koje posjeduju.

Ocjena Suda

Najprije, Sud pojašnjava uvjete vremenske primjene članka 5. stavka 1. Direktive 2014/10, pri čemu najprije podsjeća na to da članak 22. te direktive izričito određuje uvjete vremenske primjene njezinih odredbi prema pravu Unije, s obzirom na to radi li se o materijalnim odredbama ili ne.

U ovom slučaju Sud ističe da je mogućnost nalaganja otkrivanja relevantnih dokaza koji su pod kontrolom tuženika ili treće osobe, u skladu s uvjetima iz članka 5. stavka 1. prvog podstavka Direktive 2014/104, jedna od posebnih ovlasti koje nacionalni sudovi

²⁸ Odluka Komisije C(2016) 4673 *final* u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.39824 – Kamioni)

²⁹ Članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u.

moraju imati u okviru razmatranja sporova koji se odnose na tužbe za naknadu štete radi naknade štete pretrpljene zbog povreda prava tržišnog natjecanja. Doista, tim zahtjevom ta odredba nastoji otkloniti neravnotežu u pogledu informacija koja u načelu obilježava te sporove na štetu oštećene osobe. Međutim, predmet te odredbe odnosi se samo na postupovne mjere primjenjive pred nacionalnim sudovima te nema izravni utjecaj na pravni položaj stranaka.

U tim okolnostima, članak 5. stavak 1. prvi podstavak Direktive 2014/104 ne nalazi se među materijalnim odredbama te direktive u smislu njezina članka 22. stavka 1., nego među „drugim“ odredbama iz članka 22. stavka 2. te direktive koje ta odredba proglašava primjenjivima na tužbe podnesene nakon 26. prosinca 2014. Iz toga slijedi da se članak 5. stavak 1. prvi podstavak Direktive 2014/104 primjenjuje na tužbu podnesenu pred sudom koji je uputio zahtjev s obzirom na to da je ona podnesena 25. ožujka 2019.

Presuda od 12. siječnja 2023., RegioJet (C-57/21, [EU:C:2023:6](#))³⁰

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Zloupotroba vladajućeg položaja – Pravila kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za povrede odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Direktiva 2014/104/EU – Članci 5. i 6. – Otkrivanje dokaza – Dokazi sadržani u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje – Postupak u vezi s povredom pravila o tržišnom natjecanju koji je u tijeku pred Europskom komisijom – Nacionalni postupak za naknadu štete koji se odnosi na istu povredu – Uvjeti za otkrivanje dokaza“

U toj presudi u prethodnom postupku Sud utvrđuje da su članci 5. i 6. Direktive 2014/104, kojima se uređuje, s jedne strane, otkrivanje relevantnih dokaza koji su pod kontrolom tuženika ili treće osobe i, s druge strane, otkrivanje dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje, po svojoj prirodi nematerijalne odredbe iz članka 22. stavka 2. navedene direktive.

Tijekom 2015. godine društvo RegioJet, poduzeće za putnički prijevoz osoba na liniji Prag-Ostrava, podnijelo je Městskom soudu v Praze (Gradski sud u Pragu, Češka Republika) tužbu za naknadu štete protiv društva České dráhy, češkog nacionalnog željezničkog prijevoznika, s ciljem popravljanja štete koja je prouzročena povredama prava tržišnog natjecanja koje je navodno počinilo to društvo.

Češko tijelo nadležno za tržišno natjecanje 2012. već je pokrenulo upravni postupak koji se odnosio na moguću zloupotrobu vladajućeg položaja društva České dráhy, a koji je prekinut 2016., nakon što je Europska komisija pokrenula postupak koji se odnosio na ista postupanja.

³⁰ Ta je presuda također prikazana u dijelu III.2., naslovljenom „Nalog za otkrivanje dokaza tijekom vođenja postupka pred Komisijom“.

U okviru svoje tužbe za naknadu štete, društvo RegioJet podnijelo je Gradskom sudu u Pragu zahtjev za otkrivanje više dokumenata za koje je pretpostavljalo da se nalaze u posjedu društva České dráhy. Međutim, češko tijelo nadležno za tržišno natjecanje navelo je da se zatraženi dokumenti kojima raspolaže u okviru upravnog postupka, baš kao i ostali zatraženi dokumenti, koji s potonjima čine cjelinu, ne mogu otkriti sve do pravomoćnog okončanja tog postupka.

Međutim, nakon što je Komisiji postavio upit s tim u vezi, Gradski sud u Pragu prihvatio je zahtjev za otkrivanje dokumenata i naložio društvu České dráhy da spisu priloži dokumente koji sadržavaju informacije koje je to društvo posebno pripremilo za postupak pred češkim tijelom nadležnim za tržišno natjecanje kao i informacije koje se pohranjuju neovisno o tom postupku. Usto, navedeni sud odlučio je prekinuti postupak o meritumu po tužbi za naknadu štete do okončanja postupka koji je pokrenula Komisija.

Odluku kojom se nalaže otkrivanje dokumenata potvrdio je u žalbenom postupku Vrchní soud v Praze (Visoki sud u Pragu, Češka Republika), koji je, kako bi osigurao zaštitu otkrivenih dokaza, stavio te dokaze u sudski polog.

Pozvan da se izjasni o zakonitosti odluke Visokog suda u Pragu, Nejvyšší soud (Vrhovni sud, Češka Republika), kojemu je podnesena žalba u kasacijskom postupku, odlučio je uputiti Sudu pitanja o tumačenju Direktive 2014/104 koja se odnosi na naknadu štete osobama koje su oštećene protutržišnim postupanjima i u čijim se člancima 5. i 6. propisuju pravila u području otkrivanja dokaza zatraženih za potrebe postupka za naknadu štete u nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Unije³¹.

Ocjena Suda

Sud najprije podsjeća na to da se u Direktivi 2014/104 izričito propisuju uvjeti vremenske primjene njezinih odredaba, ovisno o tome je li riječ, s obzirom na pravo Unije, o materijalnim ili postupovnim odredbama.

U ovom slučaju Sud ističe da se mogućnost izdavanja naloga za otkrivanje relevantnih dokaza pod kontrolom tuženika ili treće osobe, pod uvjetima propisanim u člancima 5. i 6. Direktive 2014/104, odnosi samo na postupovne mjere primjenjive pred nacionalnim sudovima, bez izravnog utjecaja na pravnu situaciju stranaka.

U tim okolnostima, s jedne strane, članci 5. i 6. Direktive 2014/104 ne nalaze se među njezinim materijalnim odredbama, u smislu njezina članka 22. stavka 1. te su, posljedično, dio ostalih njezinih odredaba, navedenih u članku 22. stavku 2., koje se u toj odredbi proglašavaju primjenjivima na tužbe podnesene nakon 26. prosinca 2014. S druge strane, budući da je češki zakonodavac odlučio da se nacionalne odredbe za

³¹ U članku 5. te direktive propisuju se pravila koja zajedno čine opći sustav u području otkrivanja dokaza zatraženih za potrebe postupka za naknadu štete u nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Unije. Uz tu odredbu, u članku 6. navedene direktive navode se posebna pravila o otkrivanju dokaza koji se nalaze u spisima predmeta tijela zaduženih za provedbu pravila o tržišnom natjecanju.

prenošenje postupovnih odredaba Direktive 2014/104 izravno i bezuvjetno primjenjuju i na tužbe podnesene prije datuma njezina prenošenja u nacionalno pravo, ali nakon 26. prosinca 2014., članci 5. i 6. navedene direktive primjenjuju se na tužbu pred sudom koji je uputio zahtjev jer je ona podnesena 2015. godine.

2.2.2. Odredbe o kvantifikaciji štete

Presuda od 22. lipnja 2022., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zabranjeni sporazumi – Članak 101. UFEU-a – Direktiva 2014/104/EU – Članci 10., 17. i 22. – Tužbe za naknadu štete zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja Europske unije – Rok zastare – Oboriva presumpcija štete – Kvantificiranje pretrpljene štete – Nepravodobno prenošenje direktive – Vremenska primjena – Materijalne i postupovne odredbe”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen³², Sud ističe da članak 17. stavak 1. Direktive 2014/104, osobito time što nacionalnim sudovima daje ovlast procjene iznosa pretrpljene štete kada ju je praktički nemoguće ili pretjerano teško točno kvantificirati na temelju raspoloživih dokaza, ima za cilj ublažiti standard dokazivanja koji se traži za utvrđivanje iznosa štete koja proizlazi iz povrede pravila prava tržišnog natjecanja.

S obzirom na svoju sudsku praksu prema kojoj se pravila o zahtijevanom teretu i standardu dokazivanja u načelu kvalificiraju kao postupovna pravila, Sud zaključuje da članak 17. stavak 1. Direktive 2014/104 čini postupovnu odredbu u smislu te direktive, kod koje je isključena primjena odredbi o prenošenju na tužbe podnesene prije 26. prosinca 2014.

Budući da je osoba RM podnijela svoju tužbu 1. travnja 2018., ta tužba slijedom toga ulazi u vremensko područje primjene članka 17. stavka 1. navedene direktive, iako se odnosi na povredu koja je prestala prije stupanja na snagu navedene direktive.

³² U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.2.1.1., naslovljen „Odredbe o roku zastare za podnošenje tužbi za naknadu štete”. Ta je presuda također prikazana u dijelu I.2.1.3., naslovljenom „Odredbe kojima se utvrđuje oboriva presumpcija o postojanju štete proizišle iz zabranjenog sporazuma” te u dijelu V., naslovljenom „Sustav rokova zastare”.

2.3. Vremenska primjena odredbi Direktive kojima se potvrđuje postojeća sudska praksa

Presuda od 16. veljače 2023., Tráficos Manuel Ferrer (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Naknada štete prouzročene praksom zabranjenom člankom 101. stavkom 1. UFEU-a – Komisijina odluka kojom se utvrđuje postojanje tajnih dogovora o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) – Nacionalno pravilo građanskog postupka koje predviđa da u slučaju djelomičnog prihvatanja zahtjeva troškove snosi svaka stranka, osim u slučaju zlouporabe – Procesna autonomija država članica – Načela djelotvornosti i ekvivalentnosti – Direktiva 2014/104/EU – Sveobuhvatni ciljevi i ravnoteža – Članak 3. – Pravo na potpunu naknadu pretrpljene štete – Članak 11. stavak 1. – Solidarna odgovornost prekršitelja prava tržišnog natjecanja – Članak 17. stavak 1. – Mogućnost procjene štete nacionalnog suda – Pretpostavke – Praktično nemoguća ili pretjerano teška kvantifikacija štete – Članak 22. – Vremenska primjena”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen³³, Sud utvrđuje da je zakonodavac Unije – podsjećajući u članku 3. stavku 1. Direktive 2014/104 na obvezu država članica da osiguraju da svaka fizička ili pravna osoba koja je pretrpjela štetu prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja može zahtijevati i dobiti potpunu naknadu za tu štetu te definirajući je u članku 3. stavku 2. te direktive kao pravo na naknadu stvarnog gubitka i izmakle dobiti, kao i isplatu kamata – želio potvrditi postojeću sudska praksu, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 12. te direktive, na način da se nacionalne mjere za prenošenje tih odredaba nužno moraju primijeniti s trenutačnim učinkom u svim tužbama za naknadu štete koje ulaze u područje primjene te direktive, kako se potvrđuje njezinim člankom 22. stavkom 2.

Isto tako, članak 11. stavak 1. Direktive 2014/104, time što predviđa mogućnost da stranka koja podnosi zahtjev za naknadu štete koji se temelji na postojanju štete prouzročene protutržišnim ponašanjem može taj zahtjev postaviti u odnosu na samo jednog od počinitelja tog ponašanja, treba smatrati odredbom kojom se kodificira sudska praksa Suda te se ubraja u odredbe navedene direktive čije se nacionalne mjere za prenošenje primjenjuju odmah.

³³ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.1., naslovljen „Materijalno područje primjene”. Ta je presuda također prikazana u dijelu IV., naslovljenom „Procjena štete”.

II. Subjekti odgovorni za naknadu štete

Presuda od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr. (C-724/17, [EU:C:2019:204](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Članak 101. UFEU-a – Naknada štete prouzročene zabranjenim sporazumom koji je zabranjen tim člankom – Određivanje subjekata odgovornih za naknadu štete – Sljedništvo pravnih subjekata – Pojam ‚poduzetnik‘ – Kriterij gospodarskog kontinuiteta”

U tom predmetu u prethodnom postupku Sud daje pojašnjenja u pogledu utvrđivanja dužnika u postupku za naknadu štete prouzročene povredama prava tržišnog natjecanja Unije u slučaju sljedništva pravnih subjekata.

Zabranjeni sporazum bio je proveden u Finskoj između 1994. i 2002. Taj se zabranjeni sporazum odnosio na podjelu tržišta, cijene i podnošenje ponuda za ugovore s paušalnim cijenama, obuhvaćao je tu cijelu državu članicu te je također mogao utjecati na trgovinu između država članica. Između 2000. i 2003. društva tuženici stekla su sve dionice više sudionika zabranjenog sporazuma, koja su zatim nakon postupka dobrovoljne likvidacije likvidirala. Korkein hallinto-oikeus (Vrhovni upravni sud Finske) je presudom od 29. rujna 2009. sudionicima zabranjenog sporazuma izrekao kazne zbog povrede finskog Zakona o ograničenjima tržišnog natjecanja i odredbi UFEU-a u vezi sa zabranjenim sporazumima.

Finski grad Vantaa je na temelju te presude od društava stjecatelja zatražio naknadu štete prouzročenu zabranjenim sporazumom, a što je odbijeno s obrazloženjem da pravila o građanskopravnoj odgovornosti iz finskog prava propisuju da je isključivo odgovoran pravni subjekt koji je prouzročio štetu.

Sud koji je uputio zahtjev je svojim prvim i drugim pitanjem, u biti, pitao moraju li se odredbe UFEU-a u vezi sa zabranjenim sporazumima tumačiti na način da se, u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, društava stjecatelji mogu smatrati odgovornima za štetu prouzročenu tim zabranjenim sporazumom.

Sud je presudio da je pitanje određivanje subjekta koji je dužan nadoknaditi štetu prouzročenu zabranjenim sporazumom izravno uređeno pravom Unije. Budući da odgovornost za štetu proizilazi iz povreda pravila o tržišnom natjecanju Unije ima osobni karakter, dužnost je poduzetnika koji krši ta pravila da odgovara za štetu prouzročenu povredom. Subjekti koji su dužni nadoknaditi štetu prouzročenu zabranjenim sporazumom ili djelovanjem zabranjenim člankom 101. UFEU-a su poduzetnici, u smislu te odredbe, koji su sudjelovali u tom zabranjenom sporazumu ili tom djelovanju.

To tumačenje nije dovedeno u pitanje Komisijinim argumentom prema kojem iz članka 11. stavka 1. Direktive 2014/104 proizlazi da je na unutarnjem pravnom poretku svake države članice da odredi subjekt koji je dužan nadoknaditi tu štetu, uz poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

Naime, ta odredba Direktive 2014/104, koja osim toga *ratione temporis* nije primjenjiva na činjenice u pitanju u glavnom postupku, ne odnosi se na određivanje subjekata koji su dužni naknaditi takvu štetu, nego na raspodjelu odgovornosti između njih te se, stoga, njome državama članicama ne dodjeljuju ovlasti da provedu to određivanje.

Upravo suprotno, navedena odredba, kao i članak 1. Direktive 2014/104 naslovljen „Predmet i područje primjene”, u svojem stavku 1. prvoj rečenici potvrđuje da su za štetu prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja Unije odgovorni upravo „poduzetnici” koji su počinili tu povredu.

S obzirom na navedeno, Sud podsjeća na to da pojam „poduzetnik” u smislu članka 101. UFEU-a obuhvaća svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu tog subjekta i njegovu načinu financiranja te da označava gospodarsku cjelinu, čak i ako se s pravnog stajališta ta gospodarska cjelina sastoji od nekoliko fizičkih ili pravnih osoba.

Stoga, kada je subjekt koji je počinio povredu pravila o tržišnom natjecanju Unije predmet pravne ili organizacijske promjene, učinak te promjene nije nužno nastanak novog poduzetnika koji je oslobođen od odgovornosti za ponašanja protivna tim pravilima prethodnog subjekta ako s gospodarske točke gledišta postoji istovjetnost između njega i novog subjekta. Naime, ako bi poduzetnici koji su odgovorni za štetu prouzročenu takvom povredom mogli izbjeći svoju odgovornost samom činjenicom da je njihov identitet bio izmijenjen uslijed restrukturiranja, prijenosa ili drugih pravnih ili organizacijskih promjena, cilj koji se želi postići tim sustavom, kao i koristan učinak navedenih pravila bili bi ugroženi.

U ovom slučaju postoji gospodarski kontinuitet između, s jedne strane, društava stjecatelja i društava koja su sudjelovala u zabranjenim sporazumima, s druge strane. Stoga su društva stjecatelji preuzela odgovornost za ta potonja društva za štetu prouzročenu tim zabranjenim sporazumom.

Presuda od 6. listopada 2021. (veliko vijeće), Sumal (C-882/19, [EU:C:2021:800](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Naknada štete prouzročene praksom koja je zabranjena člankom 101. stavkom 1. UFEU-a – Određivanje subjekata odgovornih za naknadu štete – Tužba za naknadu štete koja je usmjerena protiv društva kćeri društva majke i podnesena nakon odluke kojom je utvrđeno sudjelovanje samo tog društva majke u zabranjenom sporazumu – Pojam „poduzetnik” – Pojam „gospodarska cjelina”

Tumačenjem pojma „poduzetnik”, upotrijebljenog u članku 101. UFEU-a, Sud pojašnjava uvjete pod kojima žrtve sporazuma koji je zabranjen tim člankom imaju pravo podnošenja tužbe za naknadu prouzročene štete protiv društva kćeri društva majke čije je sudjelovanje u toj povredi utvrđeno Komisijinom odlukom.

Društvo Sumal SL je između 1997. i 1999. godine kupilo dva kamiona od društva Mercedes Benz Trucks España SL (u daljnjem tekstu: MBTE), društva kćeri grupe Daimler, čije je društvo majka društvo Daimler AG.

Odlukom od 19. srpnja 2016.³⁴ Europska komisija utvrdila je povredu društva Daimler AG pravila prava Unije kojima se zabranjuju zabranjeni sporazumi³⁵ jer je ono između siječnja 1997. i siječnja 2011. sklopilo sporazume s četrnaest drugih europskih proizvođača kamiona o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP).

Nakon te odluke društvo Sumal podnijelo je tužbu za naknadu štete protiv društva MBTE zahtijevajući plaćanje iznosa od 22 204,35 eura za naknadu štete koja proizlazi iz tog zabranjenog sporazuma. Međutim, Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (Trgovački sud br. 7 u Barceloni, Španjolska) odbio je tužbu društva Sumal uz obrazloženje da se Komisijina odluka ne odnosi na društvo MBTE.

Društvo Sumal podnijelo je žalbu protiv te presude pred Audiencijom Provincial de Barcelona (Provincijski sud u Barceloni, Španjolska). U tom kontekstu taj se sud pita može li se i u kojim uvjetima tužba za naknadu štete usmjeriti protiv društva kćeri nastavno na Komisijinu odluku kojom su utvrđene protutržišne prakse njegova društva majke. Taj je sud stoga odlučio prekinuti postupak i uputiti to pitanje Sudu u prethodnom postupku.

Ocjena Suda

U skladu s ustaljenom sudskom praksom, svaka osoba ima pravo zatražiti od „poduzetnika” koji su sudjelovali u zabranjenom sporazumu ili zabranjenim praksama na temelju članka 101. UFEU-a naknadu štete prouzročene tim protutržišnim praksama.

Budući da su te tužbe za naknadu štete sastavni dio sustava provedbe pravila o tržišnom natjecanju Unije, isto kao i njihova provedba od strane javnih tijela, pojam „poduzetnik” u smislu članka 101. UFEU-a ne može imati drukčiji doseg u kontekstu Komisijina izricanja kazni „poduzetnicima” (*public enforcement*) i u kontekstu tužbi za naknadu štete protiv tih „poduzetnika” pred nacionalnim sudovima (*private enforcement*).

U tom pogledu, iz teksta članka 101. stavka 1. UFEU-a proizlazi da je izbor autora Ugovorâ bio korištenje pojma „poduzetnik” radi označavanja počinitelja povrede prava tržišnog natjecanja, kojeg se može kazniti primjenom te odredbe, a ne drugih pojmova poput „društva” ili „pravne osobe”.

Na isti način, iz Direktive 2014/104, a osobito njezina članka 2. stavka 2., proizlazi da je zakonodavac definirao „prekršitelja”, koji prema toj direktivi mora nadoknaditi štetu prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja koja se može pripisati tom

³⁴ Odluka C(2016) 4673 *final* u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.39824 – Kamioni), čiji je sažetak objavljen u *Službenom listu Europske unije* od 6. travnja 2017. (SL 2017., C 108, str. 6.).

³⁵ Članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u

prekršitelju, kao „poduzetnik[a] ili udruženje poduzetnika koje je počinilo kršenje prava tržišnog natjecanja”.

Prema sudskoj praksi Suda, pojam „poduzetnik” u smislu članka 101. UFEU-a obuhvaća svaki subjekt koji obavlja ekonomsku aktivnost, neovisno o njegovu pravnom statusu i načinu financiranja, te stoga označava gospodarsku jedinicu, čak i ako je s pravnoga gledišta on sastavljen od nekoliko fizičkih ili pravnih osoba.

Ako se utvrdi da je društvo koje pripada takvoj gospodarskoj jedinici povrijedilo članak 101. stavak 1. UFEU-a, tako da je „poduzetnik” kojega je dio počinio tu povredu, pojam „poduzetnik” i, preko njega, pojam „gospodarska jedinica” uzrokuju solidarnu odgovornost subjekata koji čine gospodarsku jedinicu u trenutku počinjenja povrede.

U tom smislu Sud usto navodi da je pojam „poduzetnik” iz članka 101. UFEU-a funkcionalni pojam, tako da se gospodarska jedinica koja ga čini mora identificirati s gledišta predmeta sporazuma o kojemu je riječ.

Stoga, ako je postojanje povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a utvrđeno u pogledu društva majke, žrtvi te povrede dopušteno je isticati građansku odgovornost društva kćeri tog društva majke, pod uvjetom da žrtva dokaže da je s obzirom na, s jedne strane, ekonomske, organizacijske i pravne veze koje povezuju ta dva pravna subjekta i, s druge strane, postojanje konkretne veze između ekonomske aktivnosti tog društva kćeri i predmeta povrede za koju se društvo majka smatra odgovornim, to društvo kći sa svojim društvom majkom činilo gospodarsku jedinicu.

III. Otkrivanje dokaza u nacionalnim postupcima

1. Nalog za otkrivanje dokaza pod kontrolom tuženika ili treće osobe

Presuda od 10. studenoga 2022., PACCAR i dr. (C-163/21, [EU:C:2022:863](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Naknada štete prouzročene praksom zabranjenom člankom 101. stavkom 1. UFEU-a – Tajni dogovori o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) – Direktiva 2014/104/EU – Pravila kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Članak 22. stavak 2. – Primjenjivost ratione temporis – Članak 5. stavak 1. prvi podstavak – Pojam relevantnih dokaza koji su pod kontrolom tuženika ili treće osobe – Članak 5. stavak 2. – Otkrivanje određenih elemenata dokaza ili relevantnih kategorija dokaza na temelju razumno dostupnih činjenica – Članak 5. stavak 3. – Razmatranje proporcionalnosti zahtjeva za otkrivanje dokaza – Odvagivanje legitimnih interesa stranaka i trećih osoba – Opseg obveza koje proizlaze iz tih odredaba”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen³⁶, Sud je tumačio članak 5. stavak 1. prvi podstavak Direktive 2014/104 na način da se zahtjev za otkrivanje dokaza može, pod određenim uvjetima, odnositi na dokaze koje treba izraditi *ex novo* objedinjavanjem ili razvrstavanjem informacija koje su u posjedu adresata zahtjeva.

U tom pogledu Sud najprije utvrđuje da s obzirom na to da tekst te odredbe navodi na zaključak da se zahtjev za otkrivanje dokaza može odnositi samo na već postojeće dokaze, tumačenje te odredbe mora uzeti u obzir i njezin kontekst i ciljeve propisa kojeg je dio.

Kad je riječ, s jedne strane, o kontekstu članka 5. stavka 1. prvog podstavka Direktive 2014/104, Sud ističe da se na temelju definicije pojma „dokazi” iz članka 2. točke 13. te direktive, koja obuhvaća „sve vrste dokaznih materijala koji su dopušteni pred nacionalnim sudom pred kojem se vodi postupak, posebno dokumenti i svi drugi predmeti koji sadrže informacije, bez obzira na medij na kojem su te informacije pohranjene”, ne može smatrati da dokazi čije se otkrivanje zahtijeva nužno odgovaraju postojećim „dokumentima”. U tom pogledu Sud smatra da upućivanje na dokaze „pod kontrolom” tuženika ili treće osobe samo upućuje na činjeničnu situaciju koja se odnosi na prethodno navedenu neravnotežu u pogledu informacija koju zakonodavac Unije namjerava ispraviti.

Prema mišljenju Suda, tu analizu potvrđuje tumačenje članka 5. stavka 1. prvog podstavka Direktive 2014/104 u vezi sa stavcima 2. i 3. istog članka, kojima se od nacionalnih sudova zahtijeva da osiguraju poštovanje zahtjeva prema kojem zahtjev za otkrivanje dokaza mora biti precizan, kao i načela proporcionalnosti.

Kad je riječ, s druge strane, o svrsi članka 5. stavka 1. prvog podstavka Direktive 2014/104, Sud podsjeća na to da donošenje Direktive 2014/104 proizlazi iz utvrđenja Unijina zakonodavca da borba protiv protutržišnih ponašanja na inicijativu Europske komisije i nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje nije bila dovoljna kako bi se osiguralo potpuno poštovanje pravila o tržišnom natjecanju i da je stoga bilo važno olakšati mogućnost da privatna sfera sudjeluje u novčanoj kazni i tako, prevenciji takvih ponašanja. Doista, posebne ovlasti koje nacionalni sudovi moraju imati kako bi ispravili neravnotežu u pogledu informacija među strankama o kojima je riječ dio su tog cilja.

U tom smislu Sud smatra da bi činjenica ograničavanja, od samog početka, dokaza čije se otkrivanje može zahtijevati samo na dokumente koji već postoje i koji su pod kontrolom tuženika ili treće osobe u određenim slučajevima mogla biti u suprotnosti s glavnim ciljem Direktive 2014/104.

Međutim, Sud naposljetku naglašava da takvo tumačenje članka 5. stavka 1. prvog podstavka Direktive 2014/104 ni na koji način ne utječe na primjenu mehanizma odvagivanja postojećih interesa, kao što to proizlazi iz stavaka 2. i 3. tog istog članka.

³⁶ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.2.2.1., naslovljen „Odredbe čiji je cilj omogućiti nacionalnim sudovima da nalože otkrivanje dokaza”.

Naime, budući da se odredbe te direktive moraju provesti uz poštovanje temeljnih prava i načela priznatih Poveljom Europske unije o temeljnim pravima, na nacionalnim je sudovima kojima je podnesen zahtjev za otkrivanje dokaza da ograniče otkrivanje takvih dokaza na ono što je relevantno, proporcionalno i nužno, uzimajući u obzir legitimne interese i temeljna prava stranke kojoj je zahtjev upućen, u skladu s člankom 5. stavcima 2. i 3. direktive.

Sud stoga zaključuje da članak 5. stavak 1. prvi podstavak Direktive 2014/104 treba tumačiti na način da se relevantni dokazi koji su pod kontrolom tuženika ili treće osobe, a čije otkrivanje mogu naložiti nacionalni sudovi, nisu ograničeni na dokumente koji su pod njihovom kontrolom i već postoje, nego obuhvaćaju također i one dokaze koje stranka kojoj je podnesen zahtjev za otkrivanje dokaza treba izraditi ex novo, objedinjavanjem ili razvrstavanjem informacija, znanja ili podataka koje posjeduje, podložno strogom poštovanju obveza od strane tih sudova koje oni imaju na temelju stavaka 2. i 3. navedenog članka kojim se ograničava otkrivanje dokaza na ono što je relevantno, proporcionalno i nužno, uzimajući u obzir legitimne interese i temeljna prava stranke kojoj je taj zahtjev upućen.

2. Nalog za otkrivanje dokaza tijekom vođenja postupka pred Komisijom

Presuda od 12. siječnja 2023., *RegioJet* (C-57/21, [EU:C:2023:6](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Zloupotroba vladajućeg položaja – Pravila kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za povrede odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Direktiva 2014/104/EU – Članci 5. i 6. – Otkrivanje dokaza – Dokazi sadržani u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje – Postupak u vezi s povredom pravila o tržišnom natjecanju koji je u tijeku pred Europskom komisijom – Nacionalni postupak za naknadu štete koji se odnosi na istu povredu – Uvjeti za otkrivanje dokaza“

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen³⁷, Sud pojašnjava uvjete pod kojima nacionalni sud pred kojim je pokrenut postupak za naknadu štete prouzročene zabranjenim sporazumom može naložiti otkrivanje relevantnih dokaza unatoč tomu što je prekinut sudski postupak zbog postojanja postupka koji se vodi pred Komisijom u pogledu predmetnog zabranjenog sporazuma.

U tom pogledu Sud podsjeća na to da mjerodavne odredbe o otkrivanju dokumenata, navedene u člancima 5. do 8. Direktive 2014/104, odražavaju ravnotežu između, s jedne strane, učinkovitosti postupaka koje vode tijela nadležna za tržišno natjecanje i, s druge

³⁷ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.2.2.1., naslovljen „Odredbe čiji je cilj omogućiti nacionalnim sudovima da nalože otkrivanje dokaza“.

strane, učinkovitosti tužbi za naknadu štete koje su podnijele osobe koje se smatraju oštećenima protutržišnim postupanjima.

Prema tome, iako se, s obzirom na neravnotežu u pogledu informacija koja često obilježava postupke po tužbama za naknadu štete prouzročene povredama prava tržišnog natjecanja, Direktivom 2014/104 nastoji ojačati pristup dokazima osoba oštećenih protutržišnim postupanjima, njome se taj pristup također strogo uređuje.

Kao prvo, u članku 5. Direktive 2014/104 navodi se određeni broj općih pravila o otkrivanju dokaza u postupcima po tužbama za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja.

Kao drugo, u članku 6. te direktive predviđaju se posebna pravila o otkrivanju dokaza sadržanih u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje, koja svjedoče, među ostalim, o različitoj razini zaštite s obzirom na to koje se informacije zahtijevaju te o potrebi očuvanja učinkovitosti javnih postupaka. Naime, u toj se odredbi razlikuje više kategorija dokaza.

Kao treće, važno je istaknuti to da se Direktivom 2014/104, kao što proizlazi iz njezinih članka 5. stavka 3. i članka 6. stavka 4., tako uspostavlja poseban režim primjenjiv na zahtjeve za otkrivanje dokaza, u okviru kojeg se ti zahtjevi ne prihvaćaju automatski, nego se razmatraju s obzirom na načelo proporcionalnosti te vodeći računa o okolnostima i legitimnim interesima o kojima je riječ u konkretnom slučaju. Nacionalni sud pred kojim se vodi postupak stoga je pozvan provesti temeljit nadzor proporcionalnosti, vodeći računa, ako je primjenjivo, o mišljenju koje mu predmetno tijelo nadležno za tržišno natjecanje može podastrijeti u skladu s člankom 6. stavkom 11. Direktive 2014/104.

S obzirom na ta razmatranja, Sud se osvrće, kao prvo, na prethodno pitanje može li nacionalni sud kojemu je podnesena tužba za naknadu štete zbog povrede prava tržišnog natjecanja naložiti otkrivanje dokaza i pritom prekinuti sudski postupak zbog još neokončanog upravnog postupka koji vodi Europska komisija.

U tom pogledu Sud utvrđuje da je točno to da su u skladu s člankom 16. stavkom 1. Uredbe 1/2003 nacionalni sudovi dužni suzdržati se od donošenja odluka koje bi bile suprotne odluci koju razmatra Komisija u postupku koji je pokrenula te, s tim u vezi, procijeniti je li svrsishodno nastaviti s postupkom. Međutim, iz tumačenja svih odredaba Direktive 2014/14 proizlazi to da se njome ne obvezuje nacionalne sudove da prekinu postupke po podnesenim im tužbama za naknadu štete za povrede pravila o tržišnom natjecanju zbog toga što je Komisija pokrenula postupak koji se tiče istih povreda.

S tim u vezi Sud pojašnjava da kada sud nalaže otkrivanje dokaza strankama ili trećim osobama u okviru postupka po tužbi za naknadu štete prekinutog zbog toga što je Komisija pokrenula postupak, navedeni sud u načelu ne donosi odluku koja bi mogla biti u suprotnosti s odlukom koju razmatra ta institucija.

Međutim, nacionalni sud treba ograničiti otkrivanje dokaza na ono što je doista relevantno, proporcionalno i nužno, pri čemu mora osigurati to da se takvim otkrivanjem nepotrebno ne ometa istraga koju vodi Komisija. U tu svrhu on je dužan temeljito ispitati relevantnost zatraženih dokaza, vezu između tih dokaza i podnesenog zahtjeva za naknadu štete, postojanje dovoljnog stupnja preciznosti spomenutih dokaza i njihove proporcionalnosti. S tim u vezi nacionalni sud također mora voditi računa i o prekidu postupka po tužbi za naknadu štete.

Sud potom ističe da je prekid nacionalnog upravnog postupka do dovršetka Komisijine istrage u predmetu o kojem je riječ samo privremena mjera i ne može se izjednačiti s okončanjem tog postupka.

Nadalje, Sud pojašnjava da nacionalno zakonodavstvo kojim se privremeno ograničava otkrivanje svih informacija podnesenih tijekom upravnog postupka u području tržišnog natjecanja nije u skladu s člankom 6. stavkom 5. točkom (a) i člankom 6. stavkom 9. Direktive 2014/104.

Naime, iz teksta članka 6. stavka 5. Direktive 2014/104 u vezi s njezinom uvodnom izjavom 25. nedvosmisleno proizlazi to da se privremena zaštita koja se pruža na temelju te odredbe odnosi samo na informacije koje su posebno pripremljene za potrebe postupka koji je pokrenulo tijelo nadležno za tržišno natjecanje, a ne na sve informacije koje su podnesene tom tijelu.

Sustavno tumačenje Direktive 2014/104 potvrđuje taj zaključak. S tim u vezi Sud naglašava, među ostalim, to da kada bi se državama članicama dopustilo da prošire opseg informacija čije se otkrivanje može naložiti tek nakon okončanja postupka, u smislu članka 6. stavka 5. te direktive, to bi dovelo do ograničenijeg otkrivanja dokaza, što je u suprotnosti s logikom članka 5. stavka 8. navedene direktive, koji izričito ovlašćuje države članice na donošenje pravila koja bi dovela do šireg otkrivanja dokaza.

Naposljetku, Sud navodi da se Direktivi 2014/104 ne protivi to da nacionalni sud, primjenom postupovnog instrumenta nacionalnog prava, naloži otkrivanje dokaza samo u svrhu njihova stavljanja u sudski plog i otkrije ih tek nakon što provjeri mora li se s otkrivanjem čekati do okončanja upravnog postupka koji je u tijeku. Naime, taj postupovni instrument može pridonijeti učinkovitosti tužbi za naknadu štete zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju, uz istodobno očuvanje zaštite koju uživaju određeni dokazi na temelju članka 6. stavka 5. Direktive 2014/104, pod uvjetom da se poštuju zahtjevi koji proizlaze iz načela proporcionalnosti.

3. Obveza podnositelja zahtjeva za izdavanje naloga da potkrijepi vjerodostojnost svojeg zahtjeva za naknadu štete

Presuda od 29. siječnja 2026., *Meliá Hotels International* (C-286/24, [EU:C:2026:49](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Direktiva 2014/104/EU – Članak 5. stavak 1. – Područje primjene – Posebna deklaratorna tužba za otkrivanje dokumenata prije eventualnog pokretanja postupka za naknadu štete – Ocjena vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen³⁸, Sud nadalje razmatra prethodno pitanje o tome je li ispunjen uvjet iz članka 5. stavka 1. prvog podstavka Direktive 2014/104, kojim se ishodaenje traženih dokaza uvjetuje time da tužitelj predoči uvjerljivo obrazloženje kojim se potkrepljuje vjerodostojnost njegova zahtjeva za naknadu štete, u slučaju postojanja odluke Europske komisije kojom se utvrđuje povreda prava tržišnog natjecanja Unije u obliku vertikalnog ograničenja s obzirom na cilj.

U tom pogledu Sud najprije napominje da se člankom 5. stavkom 1. Direktive 2014/104 u biti zahtijeva da osoba oštećena povredom prava tržišnog natjecanja u prilog svojem zahtjevu za otkrivanje dokaza iznese uvjerljivo obrazloženje s razumno dostupnim činjenicama i dovoljnim dokazima kako bi se utvrdila vjerodostojnost njezina zahtjeva za naknadu štete, odnosno vjerodostojnost postojanja povrede, štete i uzročne veze između te povrede i te štete.

Kad je riječ o dokazivanju vjerodostojnosti povrede, Sud zatim ističe da Komisijina odluka kojom se utvrđuje povreda članka 101. UFEU-a omogućuje nacionalnom sudu da utvrdi da su dokazani postojanje i, *a fortiori*, vjerodostojnost povrede o kojoj je riječ, s obzirom na to da nacionalni sud ne može donositi odluke koje bi bile protivne takvoj odluci. Suprotno tomu, navedena odluka sama po sebi nije dovoljna kako bi se u svim okolnostima podržala vjerodostojnost zahtjeva za naknadu štete. U tu svrhu također treba dokazati vjerodostojnost štete i uzročne veze.

Kad je riječ o dokazivanju vjerodostojnosti štete, Sud usto podsjeća na to da se člankom 17. stavkom 2. Direktive 2014/104 uspostavlja oboriva presumpcija o postojanju štete proizišle iz zabranjenog sporazuma, koji, kao što to proizlazi iz članka 2. točke 14. te direktive, treba smatrati horizontalnim ograničenjem tržišnog natjecanja između dvaju ili više konkurenata. To stoga isključuje da se takva oboriva presumpcija primjenjuje na vertikalno ograničenje tržišnog natjecanja koje uključuje nekonkurentne poduzetnike koji posluju na različitim razinama proizvodnog ili distribucijskog lanca.

³⁸ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.1., naslovljen „Materijalno područje primjene”.

Stoga, dok se u slučaju Komisijine odluke kojom se utvrđuje zabranjeni sporazum vjerodostojnost štete prouzročene povredom treba smatrati dokazanom, osim ako tuženik ne obori presumpciju, to nije slučaj kad postoji Komisijina odluka kojom se utvrđuje povreda članka 101. UFEU-a u obliku vertikalnog ograničenja, čak i ako je riječ o ograničenju tržišnog natjecanja s obzirom na cilj. Međutim, takva odluka može sadržavati elemente relevantne za ocjenu vjerodostojnosti štete i uzročne veze.

S obzirom na prethodno navedeno, Sud zaključuje da članak 5. stavak 1. Direktive 2014/104 treba tumačiti na način da Komisijina odluka kojom se utvrđuje postojanje povrede prava tržišnog natjecanja Unije u obliku vertikalnog ograničenja s obzirom na cilj nije dovoljna za utvrđivanje vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete, s obzirom na to da se za to utvrđivanje zahtijeva dokazivanje ne samo vjerodostojnosti takve povrede, koja je utvrđena takvom odlukom, nego i vjerodostojnosti štete i uzročne veze između te štete i te povrede. Okolnost da je ta odluka donesena po okončanju postupka nagodbe ne znači da treba drukčije odgovoriti.

Naposljetku, Sud utvrđuje da se za dokazivanje vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete, u smislu članka 5. stavka 1. Direktive 2014/104, ne zahtijeva da se utvrdi da je vjerojatnije nego da je manje vjerojatno da su ispunjeni uvjeti za nastanak odgovornosti za povredu prava tržišnog natjecanja. Dovoljno je da tužitelj dokaže da je pretpostavka prema kojoj su ti uvjeti ispunjeni razumno prihvatljiva.

Ističući da pojam vjerodostojnosti u smislu članka 5. stavka 1. Direktive 2014/104 treba tumačiti autonomno u pravu Unije, Sud naglašava da, u skladu s njegovim uobičajenim značenjem, pojam vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete ne zahtijeva dokazivanje osobito visokog stupnja vjerojatnosti da su ispunjeni uvjeti za utvrđivanje odgovornosti, nego, naprotiv, upućuje na to da je nužno i dovoljno uvjeriti nacionalni sud koji odlučuje o zahtjevu za otkrivanje dokaza da je pretpostavka prema kojoj su ta tri uvjeta ispunjena razumno prihvatljiva.

To je tumačenje potkrijepljeno kontekstualnom analizom pojma vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete iz članka 5. stavka 1. Direktive 2014/104. Naime, s jedne strane, u općoj strukturi te odredbe, u vezi osobito s uvodnim izjavama 6., 14. i 15. te direktive, dokazivanje vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete ne dovodi do dodjele naknade štete u okviru tužbe o meritumu, nego do ishođenja prethodnog naloga za otkrivanje dokaza koji je nužan za učinkovitost takve tužbe. Stoga standard dokazivanja koji se zahtijeva za ishođenje dokaza potrebnih za tužbu o meritumu mora biti niži od onoga koji se zahtijeva za utvrđivanje jesu li ispunjeni uvjeti za nastanak meritorne odgovornosti.

S druge strane, iz članka 5. stavka 1. Direktive 2014/104 i njezine uvodne izjave 16. proizlazi da se vjerodostojnost zahtjeva za naknadu štete treba utvrditi samo na temelju činjenica i dokaza koji su tužitelju razumno dostupni, što odražava volju zakonodavca Unije da na tog tužitelja ne prebaci prekomjeran teret dokazivanja, nego se od njega zahtijeva samo da s vjerojatnošću tvrdi da mu je povreda prava tržišnog natjecanja prouzročila štetu.

Prema mišljenju Suda, to je tumačenje također jedino koje je u skladu s ciljevima Direktive 2014/104, kojom se osobito nastoji ispraviti neravnoteža u pogledu informacija, koja obilježava postupke za naknadu štete zbog povrede prava tržišnog natjecanja. Naime, dokazi potrebni za dokazivanje osnovanosti zahtjeva za naknadu štete često su isključivo pod kontrolom protivne stranke ili treće osobe te tužitelju nisu dovoljno poznati ili dostupni.

Međutim, zahtijevanje od tužitelja da u prilog svojem zahtjevu za otkrivanje dokaza potrebnih za njegov postupak za naknadu štete dokaže da je vjerojatnije nego da je manje vjerojatno da su ispunjeni uvjeti za nastanak odgovornosti za povredu prava tržišnog natjecanja predstavlja strogi pravni zahtjev koji bi mogao neopravdano spriječiti učinkovito ostvarivanje njegova prava na naknadu štete. Takav zahtjev dokazivanja ne bi bio u skladu s ciljem olakšavanja postupaka za naknadu štete, s obzirom na to da bi traženi standard dokazivanja bio takav da bi tužitelju učinio gotovo nemogućim ili pretjerano otežanim pokretanje postupka za naknadu štete.

Prema tome, ciljevi Direktive 2014/104 podupiru tumačenje pojma vjerodostojnosti zahtjeva za naknadu štete i tereta dokazivanja koji je na tužitelju prema kojem on mora, na temelju elemenata koji su mu razumno dostupni, uvjeriti nacionalni sud koji odlučuje o njegovu zahtjevu za otkrivanje dokaza da je razumno prihvatljiva pretpostavka prema kojoj su ispunjena tri kumulativna uvjeta za nastanak odgovornosti za povredu prava tržišnog natjecanja.

4. Ograničenja otkrivanja dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje: izjave poduzetnika pokajnika i prijedlozi za nagodbu

Presuda od 30. listopada 2025., FL und KM Baugesellschaft i S (C-2/23, [EU:C:2025:848](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Članak 101. UFEU-a – Koristan učinak – Direktiva 2014/104/EU – Pravila kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Članak 6. stavci 6. i 7. – Članak 7. stavak 1. – Direktiva 2019/1/EU – Ovlašćivanje tijela država članica nadležnih za tržišno natjecanje za učinkovitiju provedbu pravila o tržišnom natjecanju i osiguravanju pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta – Članak 31. stavak 3. – Područje primjene – Mehanizam uzajamne administrativne i pravne pomoći među nacionalnim tijelima – Prosljeđivanje spisa predmeta tijela nadležnog za tržišno natjecanje tijelu koje provodi kaznenu istragu – Pripajanje izjava poduzetnika pokajnika i prijedlogâ za nagodbu, kao i njihovih priloga, spisu kaznene istrage – Pristup okrivljenika i drugih stranaka u kaznenom postupku tim dokumentima”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen³⁹, Sud pojašnjava na koji je način oblikovana zaštita od otkrivanja izjava poduzetnika pokajnika ili prijedloga za nagodbu, u vezi sa zabranjenim sporazumima u kojima su oni sudjelovali i kojima je prouzročena šteta trećim osobama.

U tom pogledu Sud naglašava da se člankom 31. stavkom 3. Direktive 2019/1 pruža zaštita izjavama poduzetnika pokajnika i prijedlozima za nagodbu, koja se mora osigurati neovisno o kontekstu u kojem se te izjave i ti prijedlozi upotrebljavaju.

Konkretno, iz navedenog članka 31. stavka 3. proizlazi da se pravom Unije o tržišnom natjecanju pristup izjavama poduzetnika pokajnika i prijedlozima za nagodbu sastavljenima u okviru postupka provedbe nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje dopušta samo strankama na koje se odnose ti postupci i samo za potrebe ostvarivanja njihovih prava obrane.

Međutim, izraz „stranke na koje se odnose relevantni postupci” iz te odredbe ne može se shvatiti na način da obuhvaća oštećenike koji mogu podnijeti tužbu za naknadu štete.

Stoga bi navedena odredba bila besmislena ako nacionalno pravo ne bi izjavama poduzetnika pokajnika i prijedlozima za nagodbu – nakon njihova prosljeđivanja kaznenim tijelima u okviru kaznenog istražnog postupka koji ta tijela vode – pružila, u skladu s mehanizmom uzajamne administrativne pomoći, zaštitu istovjetnu onoj koja im je osigurana pravom tržišnog natjecanja Unije i, osobito, ako bi svaka stranka u tom postupku, uključujući oštećenike koji mogu podnijeti tužbu za naknadu štete, imala pristup tim izjavama i prijedlozima.

Budući da takav pristup može ugroziti koristan učinak članka 31. stavka 3. Direktive 2019/1, ne može se odobriti strankama u kaznenom istražnom postupku koje nisu okrivljenici i, osobito, osobama oštećenima povredom prava tržišnog natjecanja o kojoj je riječ, koje zahtijevaju naknadu njome prouzročene štete.

S obzirom na sva navedena razmatranja, Sud zaključuje da članak 31. stavak 3. Direktive 2019/1, u vezi s člankom 47. prvim i drugim stavkom te člankom 48. stavkom 2. Povelje, treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis prema kojem, u okviru kaznenog postupka čiji predmet nije povreda prava tržišnog natjecanja, pravo na pristup izjavama poduzetnika pokajnika i prijedlozima za nagodbu, sastavljenima za potrebe postupka pred nacionalnim tijelom nadležnim za tržišno natjecanje i prosljeđenima nacionalnim kaznenim tijelima, imaju druge stranke u tom kaznenom postupku, osobito osobe oštećene predmetnom povredom prava tržišnog natjecanja, koje zahtijevaju naknadu štete prouzročene tom povredom.

³⁹ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.1., naslovljen „Materijalno područje primjene”.

IV. Procjena štete

Presuda od 16. veljače 2023., *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Naknada štete prouzročene praksom zabranjenom člankom 101. stavkom 1. UFEU-a – Komisijina odluka kojom se utvrđuje postojanje tajnih dogovora o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) – Nacionalno pravilo građanskog postupka koje predviđa da u slučaju djelomičnog prihvatanja zahtjeva troškove snosi svaka stranka, osim u slučaju zlouporabe – Procesna autonomija država članica – Načela djelotvornosti i ekvivalentnosti – Direktiva 2014/104/EU – Sveobuhvatni ciljevi i ravnoteža – Članak 3. – Pravo na potpunu naknadu pretrpljene štete – Članak 11. stavak 1. – Solidarna odgovornost prekršitelja prava tržišnog natjecanja – Članak 17. stavak 1. – Mogućnost procjene štete nacionalnog suda – Pretpostavke – Praktično nemoguće ili pretjerano teška kvantifikacija štete – Članak 22. – Vremenska primjena”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen⁴⁰, Sud tumači članak 17. stavak 1. Direktive 2014/14, na temelju kojeg države članice osiguravaju da nacionalni sudovi imaju ovlast, u skladu s nacionalnim postupcima, procijeniti iznos štete pretrpljene zbog protutržišnog ponašanja ako je utvrđeno da je tužitelj pretrpio štetu, ali ju je praktički nemoguće ili pretjerano teško točno kvantificirati na temelju raspoloživih dokaza.

U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev u biti pita je li sudska procjena štete predviđena tom odredbom dopuštena u okolnostima poput ovih o kojima je riječ, u kojima je, s jedne strane, tuženik dao tužitelju pristup informacijama na temelju kojih je on sâm sastavio svoje vještačenje kako bi se isključilo postojanje štete koju treba naknaditi i, s druge strane, u kojima se zahtjev za naknadu štete postavlja protiv samo jednog od adresata odluke kojom se utvrđuje povreda članka 101 UFEU-a, koji je stavljao na tržište samo dio karteliziranih proizvoda koje je kupio tužitelj.

Ocjena Suda

Sud počinje isticanjem da tekst članka 17. stavka 1. Direktive 2014/104 ograničava područje primjene sudske procjene štete na situacije u kojima ju je praktički nemoguće ili pretjerano teško kvantificirati, nakon što se utvrdi njezino postojanje u odnosu na tužitelja.

Podsjećajući na to da se članak 17. stavak 1. Direktive 2014/104 nalazi među mjerama za ispravljanje neravnoteže u pogledu informacija između osoba pogođenih protutržišnim ponašanjem i poduzetnika koji su povrijedili pravo tržišnog natjecanja, Sud usto ističe da ta mjera može djelovati međusobno s drugim korektivnim mjerama predviđenima Direktivom. Stoga potreba za sudskom procjenom štete pretrpljene zbog protutržišnog

⁴⁰ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.1., naslovljen „Materijalno područje primjene”. Ta je presuda također prikazana u dijelu I.2.3., naslovljenom „Vremenska primjena odredbi Direktive kojima se potvrđuje postojeća sudska praksa”.

ponašanja može osobito ovisiti o ishodu koji je tužitelj ostvario na temelju zahtjeva za podnošenje dokaza u skladu s člankom 5. stavkom 1. prvim podstavkom Direktive 2014/104.

U tom okviru Sud pojašnjava da je, zbog ključne uloge te odredbe u Direktivi 2014/104, na nacionalnom sudu da, prije nego što provede procjenu štete, provjeri je li tužitelj upotrijebio tu odredbu. Naime, u slučaju da praktična nemogućnost procjene štete proizlazi iz tužiteljeve neaktivnosti, nije na nacionalnom sudu da ga zamijeni niti da ispravi njegove propuste.

Nasuprot tomu, okolnosti koje obilježavaju situaciju o kojoj je riječ u glavnom postupku, na koje se pozvao sud koji je uputio zahtjev u svojim prethodnim pitanjima, odnosno, s jedne strane, da je Daimler tužiteljima u glavnom postupku stavio na raspolaganje podatke na temelju kojih je pobijao njihovo vještačenje i, s druge strane, da su tužitelji u glavnom postupku uputili svoj zahtjev samo jednom od počinitelja protupravnog ponašanja koje je utvrdila Komisija, nisu same po sebi relevantne za ocjenu je li nacionalnom sudu dopušteno provesti procjenu štete primjenom članka 17. stavka 1. Direktive 2014/14. U potonjem pogledu Sud osobito podsjeća na načelo iz sudske prakse, potvrđeno člankom 11. Direktive 2014/104, prema kojem povreda prava tržišnog natjecanja načelno dovodi do solidarne odgovornosti njezinih počinitelja.

V. Sustav rokova zastare

Presuda od 22. lipnja 2022., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zabranjeni sporazumi – Članak 101. UFEU-a – Direktiva 2014/104/EU – Članci 10., 17. i 22. – Tužbe za naknadu štete zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja Europske unije – Rok zastare – Oboriva presumpcija štete – Kvantificiranje pretrpljene štete – Nepravodobno prenošenje direktive – Vremenska primjena – Materijalne i postupovne odredbe”

Prilikom razmatranja vremenske primjenjivosti članka 10. Direktive 2014/104, kojim se utvrđuju pravila o zastari tužbi za naknadu štete nastale zbog povrede prava tržišnog natjecanja, Sud u toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen⁴¹, pojašnjava zahtjeve koji proizlaze iz članka 101. UFEU-a u pogledu određivanja početka tijeka nacionalnih rokova zastare za tužbe za naknadu štete zbog povreda koje su prestale prije stupanja na snagu Direktive 2014/104.

⁴¹ U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.2.1.1., naslovljen „Odredbe o roku zastare za podnošenje tužbi za naknadu štete”. Ta je presuda također prikazana u dijelu I.2.1.3., naslovljenom „Odredbe kojima se utvrđuje oboriva presumpcija o postojanju štete proizilaze iz zabranjenog sporazuma” te u dijelu I.2.2.2., naslovljenom „Odredbe o kvantifikaciji štete”.

Budući da je Direktiva 2014/104 prenesena u španjolski pravni poredak pet mjeseci nakon isteka roka za njezino prenošenje, koji je trajao do 27. prosinca 2016., Sud smatra da je, kako bi se odredila vremenska primjenjivost članka 10. te direktive u glavnom predmetu, potrebno provjeriti je li pravna situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku prestala prije isteka roka za prenošenje navedene direktive ili je nastavila proizvoditi učinke nakon isteka tog roka. Konkretno, Sud smatra da valja ispitati je li na dan isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104, odnosno 27. prosinca 2016., bio protekao rok zastare primjenjiv na situaciju o kojoj je riječ u glavnom postupku, što podrazumijeva utvrđivanje trenutka od kojeg je taj rok zastare počeo teći. Španjolsko pravo koje je tada bilo na snazi predviđalo je da rok zastare od godine dana počinje teći od saznanja oštećenika za činjenice koje dovode do odgovornosti za štetu.

Iako je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi datum kada je osoba RM u ovom slučaju dobila takvo saznanje, on je dužan u najvećoj mogućoj mjeri tumačiti primjenjive nacionalne odredbe s obzirom na pravo Unije i, konkretno, s obzirom na tekst i svrhu članka 101. UFEU-a.

U tom kontekstu, Sud naglašava da iz načela djelotvornosti proizlazi da nacionalni rokovi zastare za podnošenje tužbe za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja ne mogu početi teći prije prestanka povrede i prije nego što oštećenik sazna ili se razumno može smatrati da je saznao za informacije koje su nužne za podnošenje te tužbe, odnosno za postojanje štete, uzročnu vezu između te štete i počinjene povrede prava tržišnog natjecanja, kao i za identitet njezina počinitelja.

U tom pogledu Sud ističe da se ne čini da se u priopćenju za medije o Komisijinoj odluci kojom se utvrđuje zabranjeni sporazum, objavljenom 19. srpnja 2016., s preciznošću sažetka objavljenog 6. travnja 2017. utvrđuju identitet počinitelja povrede, njezino točno trajanje i proizvodi na koje se ona odnosi. U tim okolnostima, radi pune djelotvornosti članka 101. UFEU-a valja smatrati da je u ovom predmetu rok zastare za tužbu za naknadu štete koju je podnijela osoba RM počeo teći na dan objave sažetka odluke Komisije.

Ako bi to bio slučaj, to bi onda značilo da taj rok nije bio protekao prije isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104. Nastavio je teći čak i nakon stupanja na snagu španjolskog zakonodavstva o prenošenju. Sud je stoga smatrao da, ako rok zastare koji se primjenjuje na tužbu osobe RM za naknadu štete na temelju starih pravila nije bio protekao prije datuma isteka roka za prenošenje te direktive, ta tužba ulazi u vremensko područje primjene članka 10. navedene direktive.

Presuda od 18. travnja 2024. (veliko vijeće), Heureka Group (Internetski uspoređivači cijena) (C-605/21, [EU:C:2024:324](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 102. UFEU-a – Načelo djelotvornosti – Postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu zbog povreda odredbi prava tržišnog natjecanja – Direktiva 2014/104/EU – Zakašnjeli prijenos direktive – Vremenska primjena – Članak 10. – Rok

zastare – Pravila primjenjiva na dies a quo – Prestanak povrede – Saznanje za informacije nužne za podnošenje tužbe za naknadu štete – Objava u Službenom listu Europske unije sažetka odluke Europske komisije kojom se utvrđuje povreda pravila o tržišnom natjecanju – Obvezujući učinak Komisijine odluke koja još nije pravomoćna – Zastoj ili prekid roka zastare za vrijeme trajanja Komisijine istrage ili do dana pravomoćnosti njezine odluke”

U toj presudi, čiji je činjenični i pravni okvir prethodno iznesen⁴², Sud pojašnjava zahtjeve koji proizlaze iz članka 102. UFEU-a te iz Direktive 2014/104 u pogledu zastare tužbi za naknadu štete zbog trajnih povreda pravila o tržišnom natjecanju Unije.

Kako bi se utvrdila vremenska primjenjivost članka 10. Direktive 2014/104 u glavnom predmetu, Sud provjerava je li pravna situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku prestala prije 27. prosinca 2016. ili je nastavila proizvoditi učinke i nakon toga.

U tu svrhu valja ispitati je li 27. prosinca 2016. istekao nacionalni rok zastare primjenjiv na situaciju o kojoj je riječ u glavnom postupku. U tom okviru ipak valja uzeti u obzir činjenicu da su se, čak i prije isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104, primjenjivim nacionalnim pravilima o zastari trebala poštovati načela ekvivalentnosti i djelotvornosti te se nije mogla poništavati puna djelotvornost članka 102. UFEU-a.

Doista, puna djelotvornost članka 102. UFEU-a i osobito koristan učinak u njemu navedene zabrane zahtijevaju da nacionalni rokovi zastare koji se primjenjuju na tužbe za naknadu štete zbog povrede tog članka ne počinju teći prije prestanka povrede i prije nego što oštećenik sazna, ili se razumno može smatrati da je saznao, za informacije koje su nužne za podnošenje njegove tužbe za naknadu štete.

Iako je u ovom slučaju na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi trenutak od kojeg je društvo Heureka saznalo za te informacije, Sud ipak smatra korisnim istaknuti da se, u načelu, taj trenutak saznanja podudara s datumom objave u *Službenom listu Europske unije* sažetka Komisijine odluke kojom se utvrđuje povreda, neovisno o činjenici je li ta odluka postala pravomoćna.

Sud usto pojašnjava da se člankom 102. UFEU-a i načelom djelotvornosti nalaže zastoj ili prekid roka zastare tijekom trajanja Komisijine istrage. Nasuprot tomu, tim se člankom i tim načelom ne zahtijeva zastoj tijekom roka zastare do trenutka pravomoćnosti Komisijine odluke. Naime, oštećenik se može, radi potkrepljivanja svoje tužbe za naknadu štete, pozivati na utvrđenja iz Komisijine odluke koja još nije pravomoćna, ako ona proizvodi obvezujući učinak dok nije poništena.

S obzirom na prethodno navedeno, Sud smatra da se članku 102. UFEU-a i načelu djelotvornosti protivi nacionalni sustav zastare – poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, prema kojem, s jedne strane, rok zastare od tri godine počinje teći neovisno i zasebno za svaku djelomičnu štetu nastalu zbog povrede članka 102. UFEU-a od trenutka u kojem je oštećenik saznao, ili se razumno može smatrati da je saznao, za

⁴² U pogledu činjeničnog i pravnog okvira spora, vidjeti dio I.2.1.1., naslovljen „Odredbe o roku zastare za podnošenje tužbi za naknadu štete”.

činjenicu da je pretrpio djelomičnu štetu kao i za identitet osobe koja ju je dužna popraviti, a da pritom nije nužno da je povreda prestala niti to da je on saznao za činjenicu da predmetno postupanje predstavlja povredu pravila o tržišnom natjecanju i, s druge strane, prema kojem navedeni rok ne može zastati teći niti biti prekinut tijekom Komisijine istrage u vezi s takvom povredom – jer se njime ostvarivanje prava na zahtijevanje popravljanja štete pretrpljene zbog iste povrede čini praktično nemogućim ili pretjerano teškim.

Slijedom toga, ne uzimajući u obzir elemente tog sustava zastare koji nisu u skladu s člankom 102. UFEU-a i načelom djelotvornosti, valja ispitati je li na datum isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104, odnosno 27. prosinca 2016., istekao rok zastare utvrđen nacionalnim pravom koji se na situaciju o kojoj je riječ u glavnom postupku primjenjivao do tog datuma.

U tom pogledu, iz Komisijine odluke kojom se utvrđuje zlouporaba vladajućeg položaja društva Google proizlazi da ta povreda još nije bila prestala na dan donošenja te odluke, odnosno 27. lipnja 2017. Iz toga slijedi da na dan isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104 ne samo da rok zastare nije istekao, nego on još nije ni počeo teći.

Budući da situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku nije nastala prije isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104, njezin članak 10. primjenjiv je *ratione temporis*. Nadalje, Sud utvrđuje da iz jasnog teksta tog članka 10. stavaka 2. i 4. proizlazi da predmetni nacionalni sustav zastare nije u skladu ni s tom odredbom. Sud osobito ističe da se navedenim člankom 10. stavkom 4. sada zahtijeva da zastoj tijekom roka zastare prestaje, nakon radnje tijela nadležnog za tržišno natjecanje radi istrage ili postupka zbog povrede prava tržišnog natjecanja na koju se odnosi tužba za naknadu štete, najranije godinu dana nakon što je odluka o povredi postala pravomoćna ili nakon što je postupak na drugi način okončan. Tom se odredbom stoga nadilaze zahtjevi koji proizlaze iz članka 102. UFEU-a i načela djelotvornosti.

Presuda od 4. rujna 2025., Nissan Iberia (C-21/24, [EU:C:2025:659](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 101. UFEU-a – Načelo djelotvornosti – Tužba za naknadu štete zbog povreda odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije – Rok zastare – Određivanje dies a quo – Saznanje za informacije koje su nužne za podnošenje tužbe za naknadu štete – Objava odluke kojom se utvrđuje povreda pravila o tržišnom natjecanju na mrežnoj stranici nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje – Obvezujući učinak odluke nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje koja još nije pravomoćna – Zastoj ili prekid roka zastare – Prekid postupka pred sudom kojem je podnesena tužba za naknadu štete – Direktiva 2014/104/EU – Članak 10. – Primjena ratione temporis”

U toj presudi u prethodnom postupku Sud se, s jedne strane, izjašnjava o zahtjevima koji proizlaze iz članka 101. UFEU-a u pogledu određivanja početka tijeka nacionalnih rokova zastare za tužbe za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja koji su

započeli teći prije stupanja na snagu Direktive 2014/104. S druge strane, Sud ispituje početak tijeka roka zastare predviđenog u članku 10. Direktive 2014/104.

Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia (Državna komisija za tržišta i tržišno natjecanje, Španjolska, u daljnjem tekstu: CNMC) donio je 2015. odluku kojom je utvrdio da je nekoliko poduzetnika, među kojima i Nissan Iberia SA, povrijedilo članak 101. UFEU-a i pravila španjolskog prava tržišnog natjecanja. Priopćenje za medije o toj odluci objavljeno je na CNMC-ovoj internetskoj stranici 28. srpnja 2015. Navedena odluka 15. rujna 2015. u cijelosti je objavljena na toj stranici.

Protiv CNMC-ove odluke počinitelji navodne povrede, uključujući Nissan, podnijeli su nekoliko tužbi za poništenje, ali u pogledu Nissana 2021. potvrdio ju je Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska).

U ožujku 2023. osoba CP podnijela je Juzgadu de lo Mercantil n° 1 Zaragoza (Trgovački sud br. 1 u Zaragozi, Španjolska) tužbu za naknadu štete kojom je zahtijevala da se Nissanu naloži da naknadi štetu koju je ta osoba navodno pretrpjela kupnjom vozila na čiju je cijenu utjecala povreda utvrđena u CNMC-ovoj odluci.

Nissan se u svoju obranu pozvao na zastaru tužbe za naknadu štete.

Trgovački sud br. 1 u Zaragozi u tom pogledu objašnjava da, na temelju nacionalnog prava, rokovi zastare koji se primjenjuju na tužbe za naknadu štete zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju ne mogu početi teći prije prestanka povrede o kojoj je riječ i prije nego što je oštećenik saznao ili je razumno mogao saznati za informacije koje su mu nužne za podnošenje tužbe za naknadu štete.

U slučajevima u kojima je ta povreda utvrđena CNMC-ovom odlukom, taj sud ocjenjuje da se može smatrati da su oštećenici saznali za te informacije u trenutku objave CNMC-ove odluke na njegovoj internetskoj stranici, neovisno o tome je li ta odluka postala pravomoćna. Prema tom tumačenju, tužba za naknadu štete koju je podnijela osoba CP u ovom je slučaju zastarjela.

Međutim, trgovački sud br. 1 u Zaragozi ističe da također postoji smjer nacionalne sudske prakse prema kojem rok zastare primjenjiv na tužbe za naknadu štete zbog protutržišnih postupanja utvrđenih u CNMC-ovoj odluci koja je predmet tužbe za poništenje počinje teći tek od trenutka u kojem je ta odluka postala pravomoćna, nakon sudske nadzora.

U tim okolnostima, trgovački sud br. 1 u Zaragozi postavlja tri prethodna pitanja, kojima u biti nastoji doznati protivi li se članku 101. UFEU-a, u vezi s načelom djelotvornosti i, ovisno o slučaju, članku 10. stavku 2. Direktive 2014/104⁴³, nacionalni propis, kako ga tumače nadležni nacionalni sudovi, prema kojem se – u svrhu utvrđivanja trenutka od

⁴³ Direktiva 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.)

kojeg počinje teći rok zastare primjenjiv na tužbe za naknadu štete zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju podnesene nakon odluke nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje kojom je utvrđena povreda tih pravila – može smatrati da je osoba koja se smatra oštećenom saznala za nužne informacije koje joj omogućuju podnošenje tužbe za naknadu štete i prije pravomoćnosti te odluke.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud provjerava vremensku primjenjivost članka 10. Direktive 2014/104 na glavni predmet. Tim se člankom određuje, u njegovu stavku 2., da rokovi zastare koji se primjenjuju na tužbe za naknadu štete zbog povrede prava tržišnog natjecanja ne počinju teći prije nego što ta povreda prestane i prije nego što oštećenik sazna, ili se razumno može pretpostaviti da je saznao, za informacije koje su mu nužne za podnošenje tužbe za naknadu štete.

Kako bi provjerio primjenjivost te odredbe na glavni predmet, Sud ispituje je li na dan isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104, odnosno 27. prosinca 2016., istekao nacionalni rok zastare primjenjiv na tužbu za naknadu štete koju je podnijela osoba CP.

Sud u tom pogledu ističe da, čak i prije datuma isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104, nacionalni propis kojim se utvrđuju datum od kojeg počinje teći rok zastare primjenjiv na tužbe za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja te trajanje i pravila o zastoju ili prekidu tog roka mora biti prilagođen posebnostima prava tržišnog natjecanja i ciljevima provedbe pravila tog prava od strane osoba o kojima je riječ, kako se ne bi poništila puna djelotvornost članaka 101. i 102. UFEU-a.

Sud usto podsjeća na to da bi koristan učinak zabrane propisane člankom 101. stavkom 1. UFEU-a bio doveden u pitanje ako svaka osoba ne bi mogla zahtijevati naknadu štete koja joj je prouzročena povredom prava tržišnog natjecanja. Stoga svatko može zahtijevati naknadu pretrpljene štete kada postoji uzročna veza između te štete i sporazuma ili djelovanja zabranjenog člankom 101. UFEU-a.

U skladu sa sudskom praksom, ostvarivanje tog prava na naknadu štete bilo bi praktično nemoguće ili pretjerano teško ako bi rokovi zastare počeli teći prije nego što povreda prestane i oštećenik sazna, ili se razumno može pretpostaviti da je saznao, za informacije koje su mu nužne za podnošenje tužbe za naknadu štete, a koje uključuju postojanje povrede prava tržišnog natjecanja, postojanje štete, uzročnu vezu između te štete i te povrede kao i identitet njezina počinitelja.

U tom kontekstu, iz objašnjenja koja je pružio sud koji je uputio zahtjev proizlazi da CNMC-ova odluka kojom se utvrđuje povreda pravila o tržišnom natjecanju, a čija je valjanost sudskim putem dovedena u pitanje, nije obvezujuća za sud kojem je podnesena tužba za naknadu štete nakon te odluke. Stoga se osoba oštećena povredom o kojoj je riječ ne može učinkovito pozivati na navedenu odluku u prilog svojoj tužbi za naknadu štete. Iz toga proizlazi da se – s obzirom na to da je sud kojem je podnesena tužba za naknadu štete vezan utvrđenjem postojanja predmetne povrede tek kad ta

odluka postane pravomoćna – ne može razumno smatrati da je oštećenik saznao za informacije koje su mu nužne za podnošenje tužbe sve dok CNMC-ova odluka ne postane pravomoćna, nakon sudske nadzora. Stoga rok zastare za oštećenikovu tužbu za naknadu štete ne može početi teći prije datuma na koji je ta odluka postala pravomoćna.

S obzirom na to pojašnjenje, Sud osim toga ističe da se uvjetom koji se odnosi na saznavanje za informacije koje su nužne za podnošenje tužbe za naknadu štete nakon odluke nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje zahtijeva ne samo da ta odluka postane pravomoćna nego i da su te informacije koje proizlaze iz pravomoćne odluke prikladno objavljene. U tu svrhu presuda kojom se konačno potvrđuje odluka nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje mora biti službeno objavljena, mora biti slobodno dostupna široj javnosti te iz nje mora jasno proizlaziti datum njezine objave.

S obzirom na prethodno navedeno, Sud podsjeća na to da je u glavnom postupku osoba CP podnijela svoju tužbu za naknadu štete u ožujku 2023., nakon CNMC-ove odluke koja je u pogledu Nissana postala pravomoćna nakon presude Tribunala Supremo. S obzirom na to da je ta presuda donesena tek 2021., može se razumno smatrati da na dan isteka roka za prenošenje Direktive 2014/104, odnosno 27. prosinca 2016., rok zastare primjenjiv na tužbu za naknadu štete koju je podnijela osoba CP ne samo da nije istekao, nego još nije ni počeo teći.

Kao drugo, Sud smatra da sadržaj članka 10. stavka 2. Direktive 2014/104, kad je riječ o određivanju trenutka od kojeg počinje teći rok zastare, u biti odražava njegovu sudsku praksu koja se odnosi na članke 101. i 102. UFEU-a, kao i na načelo djelotvornosti.

Stoga Sud utvrđuje da su njegova razmatranja koja se odnose na početak roka zastare tužbi za naknadu štete zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju prije stupanja na snagu Direktive 2014/104 također primjenjiva na tumačenje članka 10. stavka 2. navedene direktive.

U tim okolnostima Sud na postavljena pitanja odgovara da članak 101. UFEU-a, u vezi s načelom djelotvornosti i člankom 10. stavkom 2. Direktive 2014/104, treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis, kako ga tumače nadležni nacionalni sudovi, prema kojem se – u svrhu utvrđivanja trenutka od kojeg počinje teći rok zastare primjenjiv na tužbe za naknadu štete zbog povreda pravila o tržišnom natjecanju podnesene nakon odluke nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje kojom je utvrđena povreda tih pravila – može smatrati da je osoba koja se smatra oštećenom saznala za nužne informacije koje joj omogućuju podnošenje tužbe za naknadu štete i prije pravomoćnosti te odluke.

VI. Načini ostvarivanja prava na naknadu štete pred nacionalnim sudovima – Poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti

Presuda od 28. siječnja 2025. (veliko vijeće), ASG 2 (C-253/23, [EU:C:2025:40](#))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Članak 101. UFEU-a – Direktiva 2014/104/EU – Postupci za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja – Članak 2. točka 4. – Pojam „postupak za naknadu štete” – Članak 3. stavak 1. – Pravo na potpunu naknadu pretrpljene štete – Ustupanje tražbina naknade štete pružatelju pravnih usluga – Nacionalno pravo koje zabranjuje priznavanje aktivne procesne legitimacije takvom pružatelju usluga za skupnu naplatu tih tražbina – Članak 4. – Načelo djelotvornosti – Članak 47. stavak 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Pravo na djelotvornu sudsku zaštitu”

Kad je riječ o načinima ostvarivanja prava na naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja, Sud podsjeća na to da je na državama članicama da utvrde te načine, pod uvjetom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, s obzirom na to da se oni ne uređuju Direktivom 2014/104.

Njemačko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja donijelo je 2009. odluku o obvezama koja se odnosila, među ostalim, na saveznu zemlju Sjevernu Rajnu-Vestfaliju u vezi sa zabranjenim sporazumom o cijenama u sektoru oblovine.

Smatrajući da su zbog predmetnog zabranjenog sporazuma pretrpjele štetu, skupina pilana sa sjedištem u Njemačkoj, Belgiji i Luksemburgu ustupila je svoje tražbine naknade štete pružatelju pravnih usluga koji je Landgerichtu Dortmund (Zemaljski sud u Dortmundu, Njemačka) podnio skupnu tužbu za naknadu štete u vlastito ime, ali za njihov račun. Međutim, u skladu sa sudskim tumačenjem primjenjivog njemačkog propisa, takva skupna tužba nije dopuštena u području naknade štete prouzročene navodnom povredom prava tržišnog natjecanja.

Sud koji je uputio zahtjev pak smatra da je skupna tužba za naknadu štete jedino pravno sredstvo predviđeno njemačkim pravom koje omogućuje da se u predmetima koji se odnose na zabranjene sporazume osigura djelotvorno ostvarivanje prava na naknadu štete.

U tom kontekstu postavlja tri prethodna pitanja koja se u biti odnose na to može li nacionalno pravo isključiti mogućnost podnošenja skupne tužbe za naplatu tražbina u području sporova iz područja prava tržišnog natjecanja, kada nepostojanje ekvivalentnog pravnog sredstva praktički onemogućuje ili pretjerano otežava podnošenje tužbe za naknadu štete, osobito kad je riječ o šteti malog iznosa koja se tiče velikog broja oštećenika.

Ocjena Suda

Sud ispituje protivi li se pravu Europske unije tumačenje nacionalnog propisa kojim se osobama koje su navodno oštećene povredom prava tržišnog natjecanja onemogućuje

da ustupe svoje tražbine naknade štete pružatelju pravnih usluga kako bi ih on skupno ostvarivao „samostalnom“ tužbom za naknadu štete, odnosno tužbom koja se ne podnosi nastavno na pravomoćnu i obvezujuću odluku, među ostalim kad je riječ o utvrđenju činjenica, koju donosi tijelo nadležno za tržišno natjecanje kojom se utvrđuje takva povreda (takozvana *stand-alone* tužba).

Sud napominje da Direktiva 2014/104 ne sadržava nikakvu obvezu za države članice da uspostave mehanizam skupne tužbe za naplatu tražbina, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, niti se njome propisuju pretpostavke za valjanost oštećenikova ustupanja prava na naknadu štete prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja radi podnošenja takve skupne tužbe. Slijedom toga, i uspostava takvog mehanizma i pretpostavke za valjanost takvog ustupanja obuhvaćeni su načinima ostvarivanja tog prava na naknadu štete koji se ne uređuju Direktivom 2014/104, nego su obuhvaćeni nacionalnim pravnim poretkom svake države članice, pod uvjetom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev dvoji o usklađenosti s načelom djelotvornosti i pravom na djelotvornu sudsku zaštitu nacionalne sudske prakse kojom se nacionalno pravo tumači na način koji onemogućuje osobama koje se smatraju oštećenima povredom prava tržišnog natjecanja da se koriste skupnom tužbom za naplatu tražbina.

Sud smatra u tom pogledu da bi tumačenje njemačkog prava kojim se isključuje mogućnost podnošenja skupne tužbe za naknadu štete prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja bilo protivno pravu Unije samo ako sud koji je uputio zahtjev zaključi, s jedne strane, da drugi skupni mehanizmi predviđeni nacionalnim pravom ne omogućuju djelotvorno ostvarivanje prava na naknadu štete oštećenika i, s druge strane, da pretpostavke za podnošenje individualne tužbe predviđene nacionalnim pravom čine nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje tog prava na naknadu štete i na taj način ugrožavaju njihovo pravo na djelotvornu sudsku zaštitu.

Sud, međutim, pojašnjava da postupovni troškovi koji su svojstveni individualnim tužbama za naknadu štete sami po sebi ne omogućuju izvođenje zaključka da bi ostvarivanje prava na naknadu štete u okviru postupka po individualnoj tužbi bilo praktički nemoguće ili pretjerano teško. Naime, kako bi došao do tog zaključka, sud koji je uputio zahtjev mora utvrditi konkretne elemente nacionalnog prava koji čine prepreku pokretanju tih individualnih postupaka.

Sud dodaje da, ako bi navedeni sud utvrdio da je mehanizam skupne tužbe za naplatu tražbina u glavnom postupku jedino postupovno sredstvo koje pılanama o kojima je riječ omogućuje da djelotvorno ostvaruju svoje pravo na naknadu štete, takvo utvrđenje ne bi dovelo u pitanje primjenu nacionalnih odredbi kojima se uređuje djelatnost pružatelja pravnih usluga kako bi se, među ostalim, zajamčila kvaliteta tih usluga kao i objektivnost i proporcionalnost naknada koje takvi pružatelji primaju te spriječili sukobi interesa i zlouporabne postupovne radnje.

Naposljetku, kad je riječ o posljedicama koje treba izvesti iz eventualnog utvrđenja suda koji je uputio zahtjev o neusklađenosti predmetnih nacionalnih odredbi s pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, taj će sud najprije morati utvrditi, uzimajući u obzir cjelokupno nacionalno pravo i primjenjujući metode tumačenja koje to pravo poznaje, može li relevantne odredbe protumačiti u skladu sa zahtjevima prava Unije a da pritom te odredbe ne tumači *contra legem*. Sud koji je uputio zahtjev treba navedene odredbe izuzeti iz primjene samo ako se pokaže da nije moguće nikakvo usklađeno tumačenje.

SUD
EUROPSKE UNIJE

Uprava za istraživanje i dokumentaciju

Ožujak 2026.